

Paragraf 161

Ärendenummer KS2023/763

Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott lämnar över ärendet till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Sammanfattning

De politiska beslut som tas idag kommer prägla Enköping, och förutsättningarna för kommunens invånare, under en mycket lång tid framåt. I en god långsiktig planering, hållbar över tid, analyseras och värderas sociala och ekologiska tillgångar tillsammans med den ekonomiska styrningen. Om vissa aspekter inte innefattas i beslutsunderlagen så kommer beslutet spegla den ofullständigheten. Enköpings förtroendevalda har efterfrågat modeller och underlag som stödjer dem i beslutsfattandet för helheten. Mot bakgrund av denna politiska efterfrågan måste Enköping utveckla och förändra sitt sätt att styra och utföra sitt uppdrag. Först då får hållbarhetsarbetet genomslag och börjar skapa värde i beslutskedjor och resultat.

Ett viktigt ekologiskt målområde är minskad klimatpåverkan på väg mot klimatneutralitet. Via Viable Cities skriver Enköping varje år ett klimatkontrakt med staten för att utveckla kommunens, och i förlängningen nationens och samhällets, klimatarbete. Via Viable Cities har kommunen också sedan två år tillbaka en koldioxidbudget, en form av databas. Koldioxidbudgeten är för närvarande kommunens bästa verktyg för att avgöra hur Enköpings geografiska område ska kunna minska sin klimatpåverkan. Genom en årlig analys av budgetens data identifieras Enköpings svagheter och utmaningar uppdelat på olika sektorer så som exempelvis "inrikes transporter - personbilar" och "industri och byggsektorns arbetsmaskiner".

I samband med att analysen tas fram kan tjänstepersoner ge förslag på åtgärdsområden som både har potential att ge en god effekt och som ligger inom kommunen rådighet. Två viktiga faktorer att ta hänsyn till om Enköping ska lyckas. Analysen blir därmed ett sätt att konkretisera abstrakta klimatutmaningar och översätta dem till något begripligt som kan vägleda förtroendevalda och tjänstepersoner i beslut och avvägningar.

Genom att tydligt koppla analysen av koldioxidbudgeten till kommunens ordinarie arbete med verksamhetsplanering och uppföljning säkerställs att klimat- och hållbarhetsarbetet ger avtryck i alla delar av kommunens verksamhet och på alla nivåer. Via verksamhetsplaneringen når hållbarheten även systemprocesserna budget- och investering som är viktiga möjliggörare. När hållbarhet systematiskt bakas in i den grundläggande styrningen så kan vi säga att hållbarhet finns i "kommunens DNA".

Ett övergripande kommungemensamt mål som diskuterats är att Enköping ska efterleva det av Sverige signerade Parisavtalet. Det skulle innebära att Enköping behöver minska sina klimatutsläpp med 13,3 % per år fram till år 2045. Den storleken ger en vägledning om hur nyckeltal exempelvis skulle kunna formuleras.

Mål, nyckeltal, planering och uppföljning ska följa den gällande styrmodellen. För att lyckas fullt ut kommer ytterligare modeller och rutiner behöva utvecklas i vardagen så att arbetet underlättas.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om planering, analys och uppföljning av klimatpåverkan innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser utöver värdet av den tid som tjänstepersoner och förtroendevalda behöver lägga för att uppdatera sig kring det nya nuläget. Det är rimligt att anta att välinformerade förtroendevalda och tjänstepersoner bidrar till att kvaliteten i underlag och beslut ökar, vilket i sin tur leder till minskade kostnader.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

En god planering och uppföljning som omfattar klimatperspektivet är avgörande för att få kraft i kommunens ekologiska hållbarhetsarbete. Som ett etablerat kunskapsunderlag har analysen dessutom goda förutsättningar att bidra till samordningsvinster mellan alla hållbarheter och med det lokala näringslivet och landsbygdsperspektivet.

Ur ett barnperspektiv är ett samhälle som utvecklas "inom planetens gränser" att föredra. Det är barnen som riskerar att förlora mest om inte klimatarbetet startar på allvar och de har mest att tjäna på en omställning.

Yrkanden

Kristjan Valdimarsson (SD) yrkar att en ekonomisk analys görs innan beslut tas i ärendet, då kostnaden för kommunen måste belysas.

Peter Book (M) och Jesper Englundh (S) yrkar avslag till Kristjan Valdimarssons (SD) yrkande.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns två yrkanden till förslag till beslut och ställer dessa mot varandra. Ordförande finner att kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar enligt Peter Books (M) och Jesper Englundhs (S) yrkande.

Beslutsunderlag

Rapport, Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden 2023-05-26

PP-presentation, Koldioxidbudgetens årshjul och koppling till styrmodell, 2023-11-10

Databas, Nuläge - Enköpings koldioxidbudget www.climatevisualizer.com

Beslutsunderlag, Uppdragsbeskrivning AP1. Avsnitt 4. Preciserade produktmål DP1.4 Koldioxidbudget, styrning via klimatkontraktet", 2022-02-09.

Viable cities klimatkontrakt version 2022

Miljöavdelningschef Linda Jacobson
telefon: 0171-626170
e-post: linda.jacobson@enkoping.se

Kommunstyrelsen

Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget

Förslag till kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. Det ska ske en planering och uppföljning av hållbarhetsfrågor inom ramen för nämndernas ordinarie planering och uppföljning i enlighet med gällande styrmodell.
2. Den årliga analysen av koldioxidbudgeten ska användas som underlag till bolagens och alla nämnders och förvaltningars verksamhetsplanering.
3. Klimatområdet ska följas upp med egna nyckeltal.
4. Enköping ska leva upp till Parisavtalet.
5. Uppmuntra alla nämnder/bolag att sätta ett eget mål kopplat till koldioxidminskning.

Beskrivning av ärendet

De politiska beslut som tas idag kommer präglade Enköping, och förutsättningarna för kommunens invånare, under en mycket lång tid framåt. I en god långsiktig planering, hållbar över tid, analyseras och värderas sociala och ekologiska tillgångar tillsammans med den ekonomiska styrningen. Om vissa aspekter inte innefattas i beslutsunderlagen så kommer beslutet spegla den ofullständigheten. Enköpings förtroendevalda har efterfrågat modeller och underlag som stödjer dem i beslutsfattandet för helheten. Mot bakgrund av denna politiska efterfrågan måste Enköping utveckla och förändra sitt sätt att styra och utföra sitt uppdrag. Först då får hållbarhetsarbetet genomslag och börjar skapa värde i beslutskedjor och resultat.

Ett viktigt ekologiskt målområde är minskad klimatpåverkan på väg mot klimatneutralitet. Via Viable Cities skriver Enköping varje år ett klimatkontrakt med staten för att utveckla kommunens, och i förlängningen nationens och samhällets, klimatarbete. Via Viable Cities har kommunen också sedan två år tillbaka en koldioxidbudget, en form av databas. Koldioxidbudgeten är för närvarande kommunens bästa verktyg för att avgöra hur Enköpings geografiska område ska kunna minska sin klimatpåverkan. Genom en årlig analys av budgetens data

identifieras Enköpings svagheter och utmaningar uppdelat på olika sektorer så som exempelvis "inrikes transporter - personbilar" och "industri och byggsektorns arbetsmaskiner". I samband med att analysen tas fram kan tjänstepersoner ge förslag på åtgärdsområden som både har potential att ge en god effekt och som ligger inom kommunen rådighet. Två viktiga faktorer att ta hänsyn till om Enköping ska lyckas. Analysen blir därmed ett sätt att konkretisera abstrakta klimatutmaningar och översätta dem till något begripligt som kan vägleda förtroendevalda och tjänstepersoner i beslut och avvägningar.

Genom att tydligt koppla analysen av koldioxidbudgeten till kommunens ordinarie arbete med verksamhetsplanering och uppföljning säkerställs att klimat- och hållbarhetsarbetet ger avtryck i alla delar av kommunens verksamhet och på alla nivåer. Via verksamhetsplaneringen når hållbarheten även systemprocesserna budget- och investering som är viktiga möjliggörare. När hållbarhet systematiskt bakas in i den grundläggande styrningen så kan vi säga att hållbarhet finns i "kommunens DNA".

Ett övergripande kommungemensamt mål som diskuterats är att Enköping ska efterleva det av Sverige signerade Parisavtalet. Det skulle innebära att Enköping behöver minska sina klimatutsläpp med 13,3 % per år fram till år 2045. Den storleken ger en vägledning om hur nyckeltal exempelvis skulle kunna formuleras.

Mål, nyckeltal, planering och uppföljning ska följa den gällande styrmodellen. För att lyckas fullt ut kommer ytterligare modeller och rutiner behöva utvecklas i vardagen så att arbetet underlättas.

Ärendets beredning

Att koldioxidbudgeten ska vara kopplad till kommunens eget styrsystem på ett värdeskapande sätt beslutades av kommundirektör och styrgruppen för Klimatneutrala Enköping 2030 i februari 2022.

Under hösten 2022 föreslogs en möjlig process, ett "årshjul" för hur koldioxidbudgeten skulle kunna användas. Detta diskuterades med alla förvaltningars ledningsgrupper. Under vår och försommar 2023 utfördes den första analysen av koldioxidbudgeten.

Ärendet är berett av miljöavdelningschef med ansvar för delprojektet "koldioxidbudget" på uppdrag av kommundirektören som projektägare. I beredningen deltog också biträdande kommundirektör, kansli- och utredningschef samt projektledare för klimatneutrala Enköping 2030.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om planering, analys och uppföljning av klimatpåverkan innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser utöver värdet av den tid som tjänstepersoner och förtroendevalda behöver lägga för att uppdatera sig kring det nya nuläget.

Det är rimligt att anta att välinformerade förtroendevalda och tjänstepersoner bidrar till att kvaliteten i underlag och beslut ökar, vilket i sin tur leder till minskade kostnader.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

En god planering och uppföljning som omfattar klimatperspektivet är avgörande för att få kraft i kommunens ekologiska hållbarhetsarbete.

Som ett etablerat kunskapsunderlag har analysen dessutom goda förutsättningar att bidra till samordningsvinster mellan alla hållbarheter och med det lokala näringslivet och landsbygdsperspektivet.

Ur ett barnperspektiv är ett samhälle som utvecklas "inom planetens gränser" att föredra. Det är barnen som riskerar att förlora mest om inte klimatarbetet startar på allvar och de har mest att tjäna på en omställning.

Beslutsunderlag

Rapport, Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden 2023-05-26

PP-presentation, Koldioxidbudgetens årshjul och koppling till styrmodell, 2023-11-10

Databas, [Nuläge - Enköpings koldioxidbudget \(climatevisualizer.com\)](https://climatevisualizer.com)

Beslutsunderlag, Uppdragsbeskrivning AP1. Avsnitt 4. Preciserade produktmål

DP1.4 Koldioxidbudget, styrning via klimatkontraktet", 2022-02-09.

Viable cities klimatkontrakt version 2022

Daniel Jansson-Hammargren
Kommundirektör
Enköpings kommun

Åsa Olsson
Kansli- och utredningschef
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

Myndighet/nämnd/namn, för åtgärd

Myndighet/nämnd/namn, för kännedom

Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden

7 år tar det innan Enköpings koldioxidbudget överskrids, om utsläppen ligger kvar på dagens nivåer.

13,3 procent per år föreslås Enköping minska sina utsläpp för att leva upp till Parisavtalet.

192 tusen ton koldioxid släpptes ut år 2020.

1272 tusen ton återstår av Enköpings koldioxidbudget år 2023 och framåt.

Fotograf: Thomas Henricson

Innehåll

1. Analysunderlag baserat på koldioxidbudget 2023	3
1.1 Enköpings koldioxidbudget	3
1.2 Vad skapar störst skillnad?	4
1.3 Två tidsfönster krävs.....	4
1.4 Rådighet	5
2. Utvecklingsområden som stärker kommunens egen förmåga	6
2.1 Utvecklingsområde 1 – Grundläggande analyskompetens	6
2.2 Utvecklingsområde 2 – Kommunens strategiska och taktiska förmåga	7
2.3 Utvecklingsområde 3 – Upphandling och inköp.....	9
3. Utvecklingsområden som har störst potential att ge effekt	11
3.1 Utvecklingsområde 4 – Transporter	11
3.2 Utvecklingsområde 5 – Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande	14
3.3 Utvecklingsområde 6 – Energibesparing	16
3.4 Utvecklingsområde 7 – Alla aktörer tillsammans	17
4. Kommande års analysarbete	19
5. Bilagor	20

1. Analysunderlag baserat på koldioxidbudget 2023

Enköpings kommun har som ambition att öka takten i omställningen mot att vara en klimatsmart, klimatneutral och fossilfri kommun. Det kräver åtgärder.

Detta underlag ger Enköpings kommun analyser inom området klimat och koldioxidminskning baserat på koldioxidbudgeten för 2023. Syftet med analyserna är att ge kommunens förtroendevalda och tjänstepersoner fakta och beslutsstöd inför kommande års verksamhetsplaneringar, budgetprocess och utveckling av strategiska dokument.

Analysunderlaget beskriver Enköpings nuvarande förutsättningar för att bli klimatneutral samt förslag på områden som Enköping behöver prioritera för att ta sig an omställningen på ett effektivt sätt.

Analysen utgår från koldioxidbudgeten men också från de lärdomar som dragits under senaste åren av kommunens utvecklingsarbete inom klimat, hållbarhet och styrning.

Läsanvisning

Analysunderlaget är uppdelat i två delar, en del som beskriver utvecklingsområden för att öka kommunens egen förmåga (kapitel 2) och en del som beskriver utvecklingsområden med mer direkt koldioxidminskning (kapitel 3).

Alla avsnitt har delats in i "utvecklingsområden" där en generell diskussion förs om vad som behöver utvecklas, följt av en lista över förslag på åtgärder och nyckelfaktorer som kan leda Enköping vidare. Dessa åtgärder är i sin tur uppdelade i:

- "Vad pågår redan" är aktiviteter som redan löper på relativt obehindrat i ordinarie verksamhet.
- "Vad är i startgroparna som vi ska fortsätta med" är aktiviteter som är förberedda men som behöver hjälp för att flyga.
- "Vad är önskvärt – nyckelfaktorer" innehåller åtgärder som är nödvändiga men som vanligtvis inte finns i årsplaner eller verksamhetsplaner än. Däremot kan de vara välkända på en förvaltning utifrån att man ser att det är åtgärder som borde upp på bordet.

För att underlätta kommande arbete

För att underlätta att hitta rätt i materialet finns läshänvisningar i bilagorna 1 och 2 "Läsanvisningar" som är tänkt att fungera som guide. Analysen kan också användas på olika sätt och i bilaga 3 "Stödet" hittar du en enkel lathund för din arbetsgrupp, oavsett om det är en ledningsgrupp eller en grupp nischade strategier.

1.1 Enköpings koldioxidbudget

Koldioxidbudgeten är ett verktyg för att visa i vilken takt som utsläppsminskarna behöver ske, men också en hjälp i kommunikation kring klimat- och hållbarhetsutmaningen.

Koldioxidbudgeten är en interaktiv databas där data från hela det geografiska området Enköpings kommun samlas och visas. Enköpings budget omfattar direkta (territoriella) fossila koldioxidutsläpp som sker inom det geografiska området Enköping, inte utsläpp från inköpt energi eller konsumtionsbaserade utsläpp.

Den finns tillgänglig på hemsidan sedan i november 2022 på enkoping.se/hallbarhet.

Koldioxidbudgeten visar tydligt att om vi inte agerar nu kommer vi att bryta mot Parisavtalet inom 7 år. Minskningstakten är otillräcklig. För att klara våra åtaganden mot Parisavtalet är en minskningstakt om 13,3 procent av de territoriella utsläppen av koldioxid en accepterad start under 2023. En lägre minskning än så innebär ett behov av större procentuella minskningar från 2024 och framåt. Enköpings största utsläppssektor är transporter och då framförallt persontransporter.

1.2 Vad skapar störst skillnad?

Stora effekter på klimatomställning kräver målmedvetna investeringar. Många beslut och aktiviteter kräver att flera parter hjälps åt eftersom rådigheten är fördelad på flera aktörer. Klimatinvesteringar skär tvärs över olika kommunala förvaltningar, med många kopplingar till värdekedjor i näringslivet.

Kommunen har en nyckelroll att spela när kommunen leder, styr och genomför klimatomställningen genom att gå längre än vad den har direkt rådighet över. Samspelet mellan kommunen och andra samverkanssektorer såsom näringsliv, akademi och civilsamhälle är en nödvändig förutsättning för framgång.

1.3 Två tidsfönster krävs

När samhället förändras är det svårt att överskåda och förutsäga vilka åtgärder som är bäst för att minska koldioxidutsläppen.

Koldioxidbudgeten gör behovet av kraftiga och omedelbara utsläppsminskningar synligt men vi ska samtidigt tänka i ett längre perspektiv. På ett par decenniers sikt behöver de fossila koldioxidutsläppen inte bara minska kraftigt, de behöver upphöra helt. Det betyder att vi behöver se en genomgripande strukturomvandling av exempelvis industrin och transportsystemen, vilket kommer att ta tid.

Klimatomställningen måste därför planeras i åtminstone två tidsfönster. En hjälp på vägen är att bryta ner åtgärder i åtminstone tre tidsfönster och därtill undersöka vilken rådighet de faller inom; ett längre om cirka 5–10 år, ett mellanlångt om cirka 2–3 år och ett kortare om cirka 1 år.

Alla utsläppen idag liksom i framtiden – hela vägen till nettonoll som vi siktar på – behöver bindas samman och analyseras samlat. Både när vi beräknar, visualiserar och ställer upp mål samt när vi tittar ut på den värld vi ska ställa om.

Det är alltså inte så att snabba eller direktverkande åtgärder för att bromsa utsläppen – som att undvika flyg, resa kollektivt, spara på el och värme eller återbruka – står i konflikt med att också vidta långsiktiga åtgärder. Tvärtom finns ett samband som visar att bägge måste ske parallellt.

1.4 Rådighet

En ofta tillämpad modell kring en organisations handlingsutrymme, relativt utsläppen i ett geografiskt område, utgår från olika typer av rådighet. Olika modeller har olika antal kategorier, men en av de enklare innehåller följande tre:

- **Direkt rådighet – Utsläpp som minskar som en direkt följd av vad organisationen gör**
En organisation har direkt rådighet över sin egen verksamhet, exempelvis el- och värmeanvändning i egna lokaler och byggnader, egen el- och värmeproduktion, vilket bränsle som används i organisationens egna fordon, eller organisationens konsumtionsbaserade utsläpp.
- **Indirekt rådighet genom styrmedel – Utsläpp som kan minska genom att organisationen underlättar beteendeförändring hos andra**
En organisation har indirekt rådighet genom styrmedel över vissa utsläpp inom området. Kollektivtrafik och cykelvägar kan byggas ut och förbättras, laddinfrastruktur för eldrivna fordon kan byggas ut, cirkulär ekonomi kan underlättas, regler för upphandling kan premiera lägre utsläpp etc.
- **Indirekt rådighet genom kommunikation – Utsläpp som kan minska till följd av att organisationen bidrar till ökad medvetenhet och samverkan mellan aktörer inom det geografiska området**
En organisation kan också påverka utsläppen indirekt genom kommunikationsinsatser. Här ska kommunikation tolkas brett, det vill säga inkludera både ren information om utmaningen som koldioxidbudgeten beskriver, men även som initierad samverkan mellan olika aktörer.

I bilaga 4 "Matris" finns ett verktyg som kan vara till hjälp när områden och åtgärder ska bedömas utifrån tidsfönster och rådighet.

2. Utvecklingsområden som stärker kommunens egen förmåga

I detta avsnitt beskrivs kommunens egen förmåga ur olika perspektiv och åtföljs av förslag på åtgärder som leder kommunen i rätt riktning.

Det kommer ta tid innan effekten av en ökad förmåga syns i konkreta resultat. Samtidigt måste förutsättningarna i den egna organisationen byggas upp för att större förbättringar ska lyckas.

Processen för att förbättra kommunens förmåga inom klimatområdet är startad och vi bygger just nu gemensamt en grund att stå på. Strategier, mål, uppföljning, verksamhetsplanering och kopplingarna till de ekonomiska dimensionerna undersöks.

Enköping samverkar också med flera framåtsträvande och kunniga kommuner. Vi lär oss av varandra och skalar upp goda exempel så att arbetet snabbt kan leda till nytta för Enköpings kommuninvånare. Det leder också till bättre och mer effektiv samverkan med näringslivet.

När förvaltningschefernas ledningsgrupper intervjuades hösten 2022, beskrev de tre utvecklingsområden av särskild vikt för en ökad takt i omställningen inom kommunkoncernen. Dessa kan kortfattat beskrivas som:

1. Tydligare styrning och uppföljning
2. Tillgång till kunskap och stöd
3. Budgetmedel vid fördyrning

Alla dessa områden tas omhand i analysen och beskrivs främst i avsnittet om stärkandet av kommunens egen förmåga.

Följande utvecklingsområden är prioriterade inom detta avsnitt:

1. Grundläggande analyskompetens
2. Kommunens strategiska och taktiska förmåga
3. Upphandling och inköp

2.1 Utvecklingsområde 1 – Grundläggande analyskompetens

Kommunen måste öka sin förmåga att analysera koldioxidutsläpp, visualisera dem och ytterst kommunicera kring dem. Med bättre data och visualiseringsverktyg ökar både analysförmågan, tillgång till faktabaserade underlag för strategiska inriktningsmål samt förbättra kommunikation kring klimatutmaningar och -lösningar på ett begripligt sätt i medborgardialoger.

Vad pågår redan?

- **Koldioxidbudgeten** är en grund för data i sig. Den finns tillgänglig via verktyget Climatvisualizer på hemsidan. Verktyget har dock kraftiga begränsningar i hur data kan brytas ner eller kopplas till olika förbättringsåtgärder.

- **Externa databaser.** Med en samordning via öppna data skulle Enköping få en betydligt bättre bas för analyser. Den offentliga sektorn samlar in, framställer, reproducerar och sprider en mängd information inom många verksamhetsområden som social, politisk, ekonomisk, rättslig, geografisk information, miljöinformation, meteorologisk information, seismisk information, turistinformation, affärsinformation och patent- och utbildningsrelaterad information. Information som framställs av offentliga aktörer utgör en omfattande, diversifierad och värdefull resurs som kan gynna hela samhället. Till exempel SMHIAIR, Kolada och information från Trafikverket som alla är tillgängliga för kommunen, samt samhällsbyggnadsförvaltningens egna dataunderlag.
- **Analysgruppen koldioxidbudget** som är en viktig funktion som samlar kompetens för att föreslå vägar framåt.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Upphandlad databas för att dela öppna data internt.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer för att öka vår analysförmåga

En bättre infrastruktur och rutiner kring delning av data internt är angeläget.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Utveckla befintligt program Miljöspend som kopplar ihop inköp med koldioxidbelastning.
- Climate View – analys- och visualiseringsverktyg som kan koppla politiskt beslutade åtgärder till koldioxidminskningar, illustrera framgångar inom arbetet och även visa i vilken takt vi bör genomföra insatser.
- Geografisk visualisering av mängden koldioxidutsläpp per km för alla vägar inklusive E18. Här skulle laddningsstruktur kunna illustreras och vara till hjälp i prioritering av insatser inom infrastruktur.

2.2 Utvecklingsområde 2 – Kommunens strategiska och taktiska förmåga

Kommunens ska utveckla sin förmåga framförallt gällande hållbarhetsstyrning, analys, skapande och genomförande av processer på strategisk och taktisk nivå samt den strategiska kommunikationen. Utan styrning och uppföljning tappas trycket i frågorna.

När nya strukturer ska integreras i kommunens styrsystem och verksamhetsplanering är det viktigt att förstå att det kan uppstå målkonflikter. Det kan exempelvis handla om avvägningar mellan miljörelaterade och ekonomiska mål. Enköpings kommun är inte tillräckligt väl rustad för att hantera dessa målkonflikter och ofta synliggörs de inte på ett sätt så att politiken kan ta informerade beslut.

I Enköpings kommun ska vi öka förståelsen kring dessa målkonflikter och diskutera hur vi kan undvika dem och istället fokusera på synergier samt bidra med att lyfta fram vad som är politiska ambitioner.

Strategisk kommunikation och samverkan är några av våra absolut viktigaste verktyg för att driva på omställningen i det geografiska området. Vi är inne i ett förändringsarbete där hela samhället deltar och såväl teoretiska samband som utmaningar och lösningar kan vara svåra att överblicka. Då är förmågan till att kommunicera avgörande.

Vad pågår redan?

- **Koldioxidbudgeten** ska användas i verksamhetsplaneringen, som ett beslutsstöd att förhålla sig till i exempelvis framtagande av årsplaner, budget och investeringsplan. Just nu vävs också koldioxidbudgeten ihop med budget- och investeringsprocessen för att redan under 2023/2024 skapa Enköpings första klimatbudget.
- **En klimatstrategi/plan** tas fram och det inledande arbetet startades i april 2023. Strategin är tänkt att bli ett värdefullt verktyg för att identifiera möjliga vägar för Enköping att minska sin klimatpåverkan. Den kan interagera med koldioxidbudgeten och med de funktioner som återkommande analyserar Enköpings nuläge för att överlämna rekommendationer vidare.
- **Styrmodell** där hållbarhetsperspektivet stärks.
- **Samhällsbyggnadsområdet**, med testbädden Myran i fronten, utvecklar viktiga delar av kommunens taktiska förmåga inom stadsdelsutveckling. Dessa beskrivs närmare under ett eget avsnitt under prioriterade områden i [kapitel 3.2](#).

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Klimatbudget - Under 2023 har Enköpings första klimatbudgetar lämnats in i budgetprocessen, en i ändringsbudget för 2023 och en i den ordinarie processen för 2024. Att knyta det ekonomiska perspektivet till minskningen av koldioxid är avgörande för att nå framgång och budgetarna har möjlighet att sänka tröskeln för att få till åtgärder som har stor potential att bli framgångsrika. Långsiktigt kommer insatser av olika slag finansieras i den ordinarie strukturen, men initialt lyfts dessa fram för att få igång processerna.
- Investeringar synliggörs (SBF), varav många kan ha stor påverkan på klimatet, och förses med färgflaggor. Grön flagga signalerar att investeringen leder i en positiv och önskad riktning medan svart flagga tvärtom visar att investeringen påverkar klimatet negativt.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Beslut och åtgärder, som följer den politiska vision och mål om hållbarhet behöver följas upp och premieras. Först då skapas tydlighet och trovärdighet i att viljeinriktningen faktiskt gäller.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Tydlig politisk prioritering om att hållbarhet och klimatarbete är viktigt.
- Beslut och förutsättningar harmoniserar med den ambition som uttrycks och att målen med klimatarbetet konkretiseras.
- Arbetet med koldioxidminskning ingår i årsuppföljningen från och med år 2024.
- Kompetenshöjande insatser riktat mot beslutsfattare - kring vad kommunens roll är i omställningen liksom vilka möjligheter och utmaningar som kopplar till den.
- Ökad strategisk hållbarhetskommunikation, vilket också stärker platsvarumärket.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Utveckling av ledarskap att omfatta hållbarhet och förändringsledning.
- Mer informerade beslut där nyttan för Enköping innefattar andra dimensioner än den ekonomiska, så som sociala och ekologiska.

2.3 Utvecklingsområde 3 – Upphandling och inköp

En av de största insatserna som Enköpings kommun själva kan göra är att använda upphandling som styrmedel för att driva på omställningen och nå samhällspolitiska mål. Offentlig sektor upphandlar varor och tjänster för nästan 700 miljarder kronor årligen. Kommuners och regioners upphandlingar medför utsläpp av omkring 18 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är mer utsläpp än vad alla inrikestransporter medför under ett år, och det är en relativt stor andel av de cirka 100 miljoner ton klimatgaser som samtlig svensk konsumtion ger upphov till. Upphandlingarna har en avgörande betydelse för att göra Sverige klimatneutralt och fritt från fossila utsläpp.

Idag ställer inte Enköpings kommun drivande klimat- och miljökrav. Förmågan att genomföra klimatbefrämjande åtgärder är relativt god inom vissa områden och det finns exempel på insatser men idag saknas ett gemensamt ställningstagande. Det är beställaren som är ansvarig för kravställningen i respektive upphandling vilket gör att arbetet bedrivs osystematiskt och ofta är insatserna personberoende och inte tillräckligt ambitiösa för att Enköping ska nå sina målsättningar eller samhällspolitiska mål.

Vad pågår redan?

- Det pågår ett utvecklingsarbete sedan hösten 2022 med fokus på mer drivande kravställning inom transportintensiva upphandlingar. I Enköping står transporter för största delen av våra territoriella utsläpp av koldioxid därför har transportintensiva upphandlingar utpekats som första området att mer systematiskt arbeta med drivande kravställning inom.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Framtagande av en förvaltningsövergripande rutin som ett första steg till att mer systematiskt ställa drivande klimat- och miljökrav. Rutinen ska fungera som ett stöd och riktar sig i första hand till upphandlare och avtalsansvariga.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Att mer systematiskt ställa drivande krav i upphandling. En viktig förutsättning för lyckade upphandlingar är framförhållning som beställare. Inför en upphandling kan en marknadsundersökning vara nödvändig för att ställa rimliga krav och för att undvika allt för stora målkonflikter mellan hållbarhetsdimensioner. Framförhållning är också viktigt om kravnivån behöver justeras och i värsta fall om upphandlingen behöver annonseras om. Mer drivande kravställning innebär också att vi uppmantrar och påskyndar initiativ från näringslivet att ställa om.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Klimat- och miljökrav ställs i transportintensiva upphandlingar enligt kommande rutin.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Tydligare krav och önskemål generellt- tydliggör för leverantörer vart Enköping är på väg och vilka typer av lösningar kommunen kommer vara intresserad av att upphandla. Inom LOU finns goda möjligheter att föra dialog med företag innan en upphandling påbörjas. Det möjliggör för marknaden att förbereda sig så att de produkter som kommer efterfrågas finns när det är dags. Exempelvis behöver en lokal marknad uppstå vid upphandling av elektriska grävmaskiner. Genom att samverka med andra aktörer som handlar upp kan kommunen skapa en marknad och en ekonomi som är intressant för leverantören.

3. Utvecklingsområden som har störst potential att ge effekt

I detta avsnitt fångas de insatsområden in som har störst potential att ge en god effekt för minskning av koldioxidutsläpp och mot klimatneutralitet. De prioriterade områdena för verksamhetsår 2023–2024.

Följande utvecklingsområden är prioriterade inom detta avsnitt:

1. Transporter
2. Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande
3. Energibesparing
4. Alla aktörer tillsammans

3.1 Utvecklingsområde 4 – Transporter

Till detta avsnitt finns bilaga 5 "Fördjupningsavsnitt mobility management och trafikdata".

Sveriges klimatmål inom transporter är att inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Koldioxidbudgeten visar att utsläppen i Enköping från inrikes transporter var 152 tusen ton 2010. Om Enköping följer den nationella ambitionen behöver Enköping minska 2022 års utsläpp på 120 tusen ton med ungefär 60 procent till 45,6 tusen ton år 2030.

I Enköping förhåller sig området transporter till flera styrdokument, både antagna och nya som framarbetas. Även om dessa följs fullt ut kommer Enköping sannolikt inte att klara av vare sig Parisavtalets överenskommelse eller den nationella minskningen om 70 procent. Kommunens mål är helt enkelt för lågt satta i relation till de nationella och till ambitionen om att hålla koldioxidbudgeten.

För all utveckling av transportområdet krävs förändring i både tänk och i infrastruktur. Med andra ord behöver människor "tänka" lite annorlunda idag jämfört med igår och samtidigt behöver samhället möta upp med goda förutsättningar så att människor klarar av att ändra beteende och vanor.

Trafikstrategin är ett kraftfullt verktyg

Nuvarande planering och utveckling av transportsystemet i Enköpings kommun utgår bland annat från trafikstrategin. Trafikstrategins målsättningar ska vara en hjälp när transportslag utvecklas och prioriteras i Enköping.

Det övergripande målet i trafikstrategin är att "hållbara transporter ska vara en norm när staden växer". 2030 ska hälften av transporterna i staden ske med gång, cykel och kollektivtrafik, till 2040 ska det vara två tredjedelar. Ambitionen i trafikstrategin leder oss i rätt riktning, men kommer sannolikt inte att räcka för att uppnå övergripande mål från kommunstyrelsen.

Mobility management

Att öka resandet med gång, cykel och kollektivtrafik är ett kraftfullt och snabbare sätt att sänka koldioxidutsläpp än att endast ställa om till fossilfria bilar och det har andra fördelar, som exempelvis mindre investeringsbehov i väginfrastruktur. Cykelinfrastruktur är betydligt billigare än bilinfrastruktur och de positiva samhällseffekterna överstiger också investeringskostnaderna.

För att förändra resebeteendet hos oss människor kan man använda så kallad mobility management (MM). MM främjar hållbara transporter genom att förändra resenärens resmönster, beteende och attityd. En fördjupning om MM och trafikdata finns att läsa i bilaga 5 "Fördjupningsavsnitt mobility management".

Hybridarbete

Enligt en ny undersökning som genomförts i stora städer i USA och Storbritannien, kan hybridarbete bidra till betydande utsläppsminskningar. Genom minskat resande till och från kontoret kunde man i vissa städer minska koldioxidutsläppen med så mycket som 80 procent. Studien är inte direkt översättningsbar till Enköping, förutsättningarna skiljer sig åt, men potentialen är ändå intressant att reflektera över.

Elektrifiering av transporter

Elektrifiering av transporter är också en viktig komponent vid omställningen. Här brister Enköping i infrastrukturlösningar för elbilsaddning men också i att ta sitt eget ansvar och elektrifiera kommunens fordonsflotta.

Hållbara transporter och pendling

Olika sektorerers möjlighet att förändras mot mer hållbara transporter är angeläget. Pendling mellan tätorter och lösningar för persontrafik i landsbygd är två intressanta områden.

Jordbruket

Jordbruket står för en betydande del av det totala utsläppet av växthusgaser i det geografiska området. Utsläppen hittas till viss del i sektorerna transport och arbetsmaskiner och bidrar med utsläpp av koldioxid. Se även bilaga 6 "Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande"

Vad pågår redan?

- **Infrastrukturinvesteringar** för att öka resandet med gång, cykel och kollektivtrafik. Exempel på det är nya gång- och cykelvägar, cykelgarage och bättre cykelparkeringar i centrum. Dessutom är ett nytt busslinjenät på plats.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

Några viktiga insatser är på gång under 2023:

- En strategi för laddinfrastruktur kan antas under 2023.
- Kommunen (SBF/TN) har skrivit avtal om laddningsplatser med externa aktörer. Arbetet behöver tas vidare för att erbjuda ytterligare laddningsmöjligheter för allmänheten.

- Mobility management-plan med riktlinjer om hur Enköping ska arbeta med MM och hur såväl det interna resandet hos kommunorganisation som hos Enköpings kommunmedborgare bör se ut. Planen är tänkt att antas i början av 2024.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Konsekvent högre krav i transportknutna upphandlingar, se vidare under utvecklingsområde 3 Upphandling och inköp.
- En analys av vilka aktiviteter som ger bäst effekt i syfte att kunna göra kloka prioriteringar inom transportområdet.
- Plan för utbyggnad av laddinfrastruktur, som inkluderar kransorter, tas fram.
- På alla kommunala arbetsplatser med fler än 10 anställda ska hälften av parkeringsplatserna för de anställda vara för laddning av elbil. På övriga arbetsplatser bör det finnas minst en laddningspunkt för de anställda.
- Plan för hur kommunens egen fordonsflotta ska bli fossilfri tas fram.
- Kommunens förvaltningar minskar sitt fossila resande till förmån för cykel, buss eller gång och följer därmed sin egen föreslagna resepolicy.
- Intern avgift för fossila resor införs. Pengarna återförs till klimatbudgeten där alla förvaltningar kan söka pengar för nya klimatåtgärder.
- Användning av ny teknik inom geodataförsörjning och kartproduktion kommer bidra till att minska antalet arbetstransporter. Med användning av drönare, digital kartering i högupplösta flygfoton och bearbetning av data från flyglaserskanning minskar behovet att med bil åka ut och göra inmätningar.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Utveckling av kollektivtrafik.
- Skruva upp trafikstrategin så att den rimmar med målen – eller gör en handlingsplan.
- Minska byggtrafiken – planera bygg- och anläggningsprojekt så att behovet av att flytta massor minimeras. Detta finns beskrivet i Hållbarhetsprogrammet för Myran.
- Utveckla godstrafiken; samordning, lastcentraler med mera. Även detta behandlas i Hållbarhetsprogrammet för Myran.

Nyckelfaktorer på längre sikt, inom 5–10 år

- För 2030 ska alla områden med hög prioritet ha löst laddningsfrågan, hälften av alla områden med mellanhög prioritet ska vara lösta.
- Utveckla planeringen.

Idéstadium, inte tidsatt

- Samverkan med lantbrukare för begränsad klimatpåverkan, något även Enköpings kommun skulle kunna utforska ytterligare och uppmuntra till klimatanpassat jordbruk.
- Tillsammans med berörda aktörer föreslå och testa åtgärder som främjar fossilfria transporter.

3.2 Utvecklingsområde 5 – Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande

Till detta avsnitt finns bilaga 6 "Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande"

Under året 2022 har stort fokus varit att utveckla hållbarhetsstyrningen inom planprocessen och stadsbyggnad genom koordinering- och processorganisation för stadsdelsutveckling. Stadsdelen Myran är utpekad som en testbädd för kommunens arbete med hållbar stadsdelsutveckling och ska vara en katalysator för hela kommunens klimatomställning.

Ett av målen har varit att ta fram en utvecklad och effektiv markanvisning- och exploateringsprocess för hållbart byggande samt nya markanvisningskriterier i enlighet med nya klimatvisionen och kopplingen till koldioxidbudgeten. Den nya processen är testad på Myran och införs nu succesivt, samtidigt som det slipas på förbättringar.

Hållbar stadsdelsutveckling förutsätter också en styrprocess designad för att identifiera, skapa och förverkliga de möjligheter som finns för att driva stadsdelsutvecklingen och hållbarhetsstyrningen i rätt riktning. Därför har kommunen valt Citylab som processtöd för att kunna hålla rätt kurs i hållbar stadsplanering.

Fortsättningsvis behöver Enköpings kommun fortsätta att prioritera och utveckla klimatsmart stadsplanering för minskad klimatpåverkan. Ett minskat bilresande är en av de viktigaste åtgärderna för att nå dit. Här har samhällsplaneringen en viktig roll. Det handlar om att skapa strukturer där barnen själva kan gå till skolan, där man tar cykeln till träningen eller för att köpa ett paket mjölk. Det handlar om att hitta en god lokalisering av bostäder och arbetsplatser i närheten av kollektivtrafikstråk, så att det blir lättare att pendla till och från arbetet.

Det handlar också om bebyggelsens struktur och om rörliga faktorer som kollektivtrafikens turtäthet, människors beteenden och rådande attityd. Rätt använd kan planeringen bidra till ett miljövänligare samhälle och en miljövänligare livsstil. Smart planering kan helt enkelt göra det möjligt att minska vår klimatpåverkan och koldioxidutsläppen.

En bebyggelsestruktur, med större möjligheter till fossilfria och effektiva transporter genom ökad täthet, och en stads- och trafikmiljö som uppmuntrar till gång och cykelresor upplevs av många som attraktiv även på andra plan.

Hållbarhet genom hela planprocessen

Genom alla skeden i stadsbyggnadsprocessen, från tidig planering till förvaltning, ska Enköpings kommun vara den samordnande katalysatorn för hållbar stadsdelsutveckling. Genom planmonopolet har Enköpings kommun en betydande möjlighet att påverka var och till viss del hur vi bygger.

Det är viktigt att arbetet med hållbarhet inleds tidigt i planprocessen och att alla aktörer integrerar hållbarhetsaspekterna i sina projekt redan initialt.

Klimatsmarta detaljplaner

Möjligheten att detaljstyra är begränsad till de regler som finns i plan-och bygglagen (PBL), lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och i miljöbalken (MB).

Det saknas praxis för att i planer ställa miljörelaterade krav kopplade till miljöbalkens allmänna krav på hänsynstagande och miljömålet. Planer kan däremot vara ett sätt att informera om ambitioner att minska klimatpåverkan och föra dialog kring detta med exploatörer, byggaktörer och andra intressenter.

Relevant och tydlig information på hemsidan

Därför är det också viktigt att relevant och tydlig information finns tillgänglig. Där spelar kommunens webbplatser en viktig roll. Information på kommunens hemsida gällande hållbar stadsutveckling måste utvecklas där man bland annat ska kunna följa hela samhällsbyggnadsprocessen inklusive planprocessens olika steg.

Vad pågår redan?

- **Citylab** som en gemensam metod i stadsdelsutveckling.
- Fortsätta att **utveckla samverkansprocessen** i enlighet med Citylab och enligt den nya markanvisningsprocessen.
- Utformning och implementering av **hållbarhetskrav** (bland annat transporter och koldioxidmålet) i markanvisningar.
- **Stadsdelsutvecklingsprojektet Myran** som testbädd.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

Några viktiga insatser är på gång under 2023:

- Utveckla information på hemsidan Enköping växer (vaxer.enkoping.se).
- Urvalsenkät för byggaktörer.
- Hållbarhetsmanual för att bygga i Enköping.
- SMART STAD - steg 1 genomförs.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Strategi och handlingsplan (Transition Arena & Agenda) för koldioxidneutralt Enköping med utblick mot 2030.
- Utvecklad målstyrning inom hållbar stadsutveckling för hela kommunen inklusive indikatorer och mätetal.
- Tillgodose kompetensbehovet i olika skeden av plan- och markexploateringsprocessen för att säkerställa att hållbarhetsambitioner uppfylls.
- Öka kompetensen om vilket ansvar och vilken möjlighet som finns att minska klimatpåverkan inklusive koldioxidreducerande åtgärder i hela plan- och byggprocessen.
- Utveckla klimatsmarta/säkra planprogram och detaljplaner där planen poängsätts utifrån kriterier; struktur, lokalisering och hållbart resande – värderos.
- Mall för hållbarhetsredovisning tas fram för lokala stadsdelshållbarhetsprogram.

- Erfarenhetskonferens genomförs med lärdomar från programarbetet inom Myran.
- Strategi för hållbara byggmaterial tas fram. Strategier för klimatsmart byggande.
- Lokala klimatkontrakt för bygg, anläggning och fastighet i Enköping tas fram.
- Lokaliseringsutredning för solcellsparker.
- Tillväxtstrategi tas fram.
- Förstudie för energigemenskaper.
- Uppdrag att strategiskt planera arbetet för ökad kolsänka och koldioxidinfångning.
- Benchmarking, lära ut och lära av andra kommuner.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Lokaliseringsutredning för Bygglogistikcenter med möjlighet till samtransporter. Se även [kapitel 3.1](#) om transporter.
- Utredda möjligheten för att ställa miljökrav med hjälp av LCA i exploateringsavtal eller markanvisningar. Ställ krav där goda, eller rentav innovativa, lösningar med låg klimatpåverkan i ett livscykelperspektiv premieras.
- Utredda möjligheten att i exploateringsavtal kunna ställa krav på att exploatören ska redovisa en etableringsplan.
- Förstudie för uppföljningsportal inleds.
- Digitalisera hela plan- och byggprocessen för att stödja minimering av spill, resurseffektiv materialanvändning, produktion och logistik.

3.3 Utvecklingsområde 6 – Energibesparing

Till detta avsnitt finns bilaga 7 "Fördjupningsavsnitt energibesparing i kommunens fastigheter".

Energibesparing ger inte alltid ett direkt utslag i koldioxidbudgeten. Exempelvis kan Enköping med Ena Energi och dess biobränsle ha väldigt låga fossila utsläpp när det gäller uppvärmning, varför en minskad energianvändning i byggnader inte ger så stort direkt avtryck.

Efterfrågan på bioenergi är redan stor. Den förväntas öka och redan idag importerar den svenska fjärrvärmebranschen stora mängder biomassa för att elda, från skogar som eventuellt sköts med lägre krav än de svenska.

Att beräkna effekten av förändrad bioenergianvändning är komplext, men det kan finnas flera nyttor som nås med minskad bioenergianvändning givet att den inte ersätts av fossil energianvändning.

Minskad elanvändning

När det gäller elanvändning är det lättare att förstå vad som händer på kort sikt om elanvändningen minskar. Ur ett säkerhetsperspektiv är det önskvärt att Sverige gör sig mer oberoende av import vintertid och ur ett omställningsperspektiv behövs mycket el framåt i tiden till elektrifiering av industrin och till viss del elektrifiering av fordon.

Energieffektivisering

Energieffektivisering är i många fall en mycket kostnadseffektiv åtgärd. Nyttan av energieffektivisering är lättare att förstå ur ett nationellt perspektiv där det blir tydligare att produktion och användning av energi måste hänga ihop och vilka konsekvenser olika scenarier för dessa får. Hittills har kommunen bara undersökt energibesparingar i kommunala fastigheter.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

- Potentialen i energibesparing behöver undersökas ytterligare och ges särskild tyngd då den även kan leda till stora kostnadsbesparingar.
- Datadelning och utveckling av samarbete med EHB bör undersökas.

3.4 Utvecklingsområde 7 – Alla aktörer tillsammans

För att minska det geografiska området Enköpings utsläpp av koldioxid så behöver näringslivet, akademien och civilsamhället hjälpas åt inom alla områden. Kommunorganisationen har varken rådighet eller muskler för att klara mer än en mindre del själva. Till stor del handlar det om att bryta fragmentering och att i stället skapa synergier och stora systemeffekter.

Gemensamma omställningsstrategier

Enköpings behov ska ligga till grund för omställningsarbetet, projektfällor ska undvikas genom nya arbets sätt, klimatkontrakt respektive projektportföljer, i stället för enskilda projekt, samt digitalisering. Centrala element är styrning och en investeringsplan för klimatåtgärder. Detta missionsinriktade arbets sätt fokuserar på behov som vi identifierar när de arbetar med klimatomställningen och koldioxidbudgeten. Konkreta och verksamhetsnära behovsanalyser kräver att olika sektorer arbetar gemensamt med omställningsstrategier. Även medborgarna behöver involveras. Behovsanalyser är viktiga för dialoger mellan medborgare och näringsliv å ena sidan och aktörer på regional och nationell nivå å den andra.

För en livskraftig samhällsförändring behöver alla aktörer hitta varandra och känna varandras behov, styrkor och intressen. Här finns både affärs- och investeringsmöjligheter samt gemensamma åtaganden.

Vad pågår redan?

- **Dialoger och avtal mellan aktörer** i specifika stadsdelar som arbetar med hållbarhetsprogram, exempelvis Myran.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Olika aktörer som vill arbeta med hållbarhetsfrågorna tillsammans med andra behöver hitta både kommunen och varandra. Oavsett om drivkraften är ett intresse, en generell affärsrämsighet eller för att man erbjuder lösningar och produkter inom omställningen till nettonollutsläpp. Lösningar för att hitta varandra är exempelvis intressentanalyser, nätverk eller forum.
- Starta gemensamma analyser för att skapa en bild av utvecklingsområden och hitta kloka lösningar ur perspektiven näringsliv, civilsamhället och kommunen.

- Nya affärsmodeller för att snabbt hitta framgångsrika områden kommunen och aktörer emellan.
- Lokala klimatkontrakt med tre nyckelaktörer på Enköpings marknad.
- Inkludera de kommunala bolagen i analysarbetet.

4. Kommande års analysarbete

Årets analys är ett första försök att beskriva såväl kommunens nuläge som vilka åtgärder som behöver genomföras. Analysen initierar en process, där kunskap om klimatpåverkan vävs in i det ordinarie årshjulet för budget och verksamhetsplanering tillsammans med åtgärder och kostnader. Med babysteps provtrycks processen under 2023.

Under arbetet med att ta fram analysen har det blivit tydligt att några utmaningar med själva framtagandet är större än andra. Bland annat finns det stora luckor i underlaget och dessa kan med fördel börja tätas till när analysen utvecklas.

- **Behov av bra data och modeller för prioritering.** Till nästa år behöver metodik och IT-system som underlättar kvalitativa, eller kvantitativa, uppskattningar av potentiell effekt med åtgärder utvecklas eller köpas in.
- **Tvärsektoriell bredd och kunskap.** Till kommande år behöver kommunen liera sig med fler aktörer för att få ett bredare och bättre helhetsperspektiv när analys för det geografiska området genomförs. Det är en fråga om gemensamma rådigheter, att öka kunskapen och att hitta en samlad ekonomisk kraft.
- **Heltäckande analys av klimatpåverkan.** Framöver behöver analys av koldioxidbudget kompletteras med analyser utifrån konsumtion och energi för ett helhetsgrepp på klimatfrågan. Parallellt behöver det också vara tydligare vilka åtgärder som ger effekt på vilka mätvärden för att inte blanda äpplen med päron.
- **Tydlig politisk prioritering.** Hållbarhet och klimatarbete behöver vara en politiskt tydligt prioriterad fråga. Mål och förutsättningar behöver bli konkreta.

5. Bilagor

1. Läsanvisningar för samhällsbyggnadsområdet
2. Läsanvisningar för vård och omsorg, social och utbildning
3. Stödet
4. Matris med åtgärder
5. Fördjupningsavsnitt mobility management och trafikdata
6. Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande
7. Fördjupningsavsnitt energibesparing i kommunens fastigheter

7 ÅR TAR DET INNAN

ENKÖPINGS
KOLDIOXIDBUDGET
ÖVERSKRIDS OM UTSLÄPPEN
LIGGER KVAR PÅ DAGENS
NIVÅER

13.3 PROCENT PER ÅR

FÖRESLÅS ENKÖPING MINSKA SINA
UTSLÄPP FÖR ATT LEVA UPP TILL
PARISAVTALET

1272 TUSEN

TON ÅTERSTÅR AV
ENKÖPINGS
KOLDIOXIDBUDGET ÅR
2023 OCH FRAMÅT

Analys av koldioxidbudget **Klimatneutrala Enköping 2030**

Linda Jacobson, miljöavdelningschef & delprojektledare i Klimatneutrala Enköping

Varför klimatet?

”Samhällen, bebyggelse och infrastruktur är mycket sårbara för klimatförändringar. Naturmiljöer, infrastruktur och människor ställs redan inför nya förutsättningar. **Inom de närmaste 30 åren beräknas en miljard människor vara på flykt på grund av klimatkrisen. Följden kan bli stora folkomflyttningar och konflikter om knappa mat- och vattenresurser.** De scenarier som tonar fram i globala klimatmodeller visar på utbredd hetta och torka. Effekter i form av skördekatastrofer, svält och massflykt är sannolika. **Dess påverkan på länders och hela regioners ekonomier och finansiella system är betydande.**”

Vägval för framtiden 5

En spaning mot år 2035

Sveriges
Kommuner
och Regioner

ENKÖPINGS
KOMMUN

Processen/årshjul: Analys av KOLDIOXIDBUDGETEN

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

BESLUT

VEM: förvaltningsledningsfunktion. nämnd eller KF.

PRODUKTLEVERANS: Beslutade åtgärder/inriktning i **flerårsplaner, årsplaner, verksamhetsplaner, investeringsplaner och budget.**

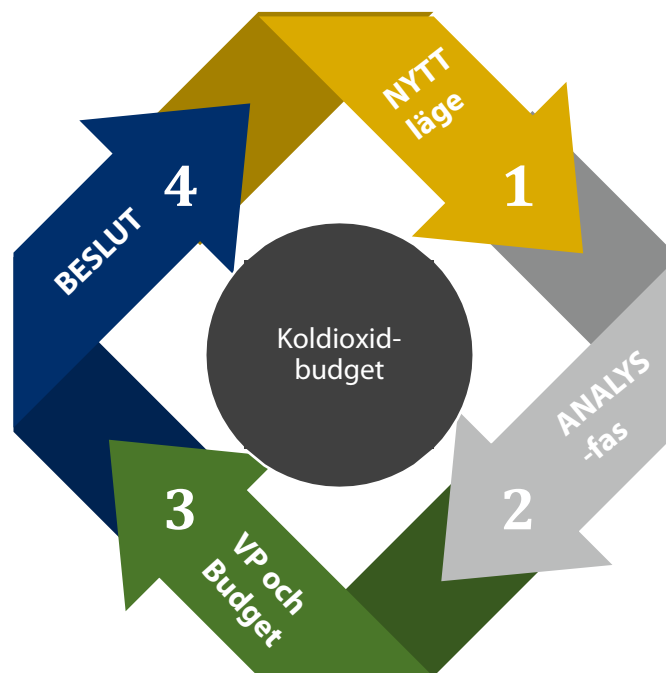
Leverans NÄR: årsplaner/v-hetsplaner – december

OMSÄTTTS AV FÖRVALTNINGAR I VP OCH BUDGET

VEM: Funktioner med ansvar för riktning eller ekonomi.
Ex ledningsgrupper

PRODUKTLEVERANS: Förvaltningens eget val av åtgärder. Underlag och äskande tas fram där så är befogat.

Leverans NÄR: Till beredningstillfälle av årsplan/v-plan.
Synkas med budget- och investeringsprocess.

KONSTATERAT NULÄGE

VEM: Leverantören Klimatsekretariatet

PRODUKTLEVERANS: Enköpings geografiska områdes nya NULÄGE, en koldioxidbudget i form av både rapport och ett digitalt verktyg

Leverans NÄR: januari

ANALYS AV NULÄGET

VEM: Analysgruppen

PRODUKTLEVERANS: Nuläge nedbrutet. Rekommenderade fokusområden.

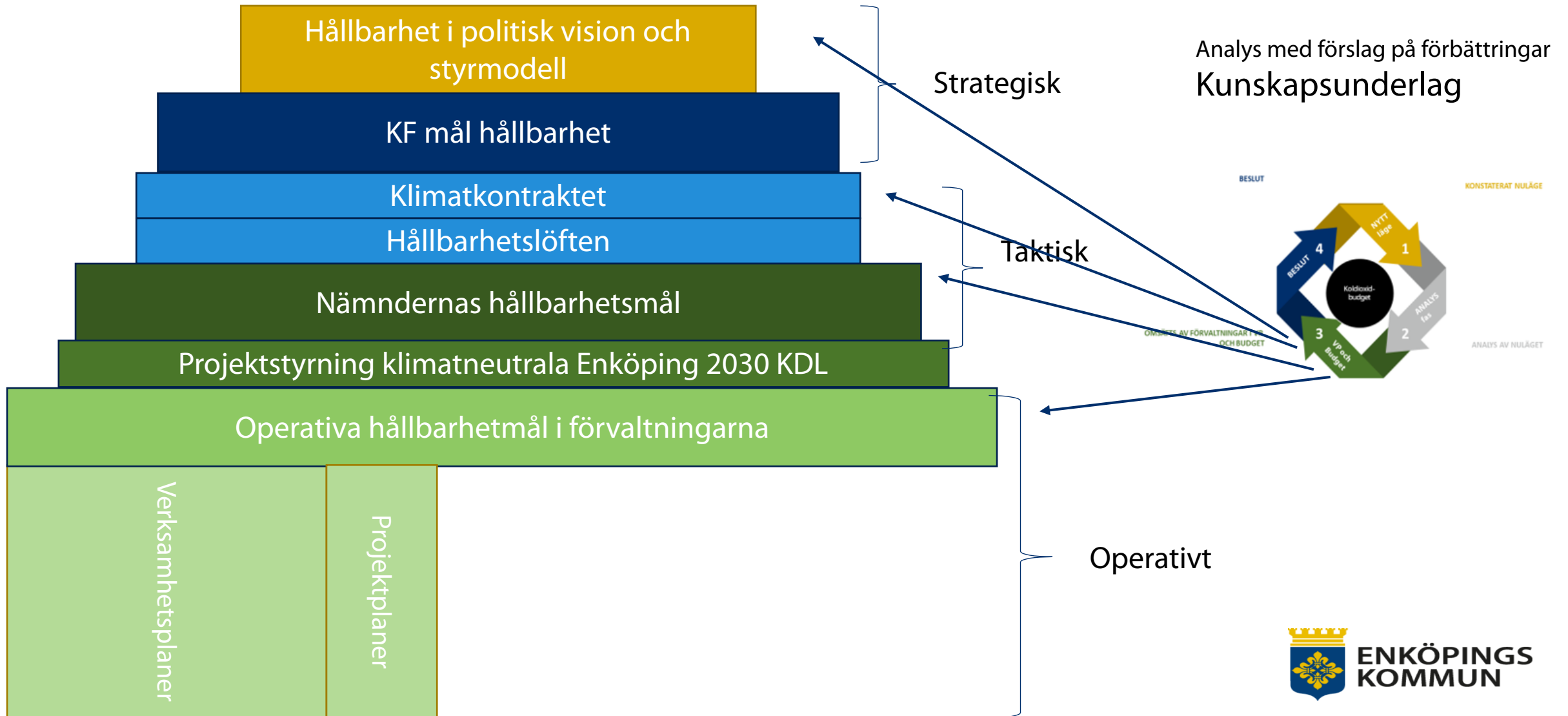
Leverans NÄR: maj

HÅLLBARHET I STYRNINGSKEDJAN

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

HÅLLBARHET I STYRNINGSKEDJAN

Kommunfullmäktiges
långsiktiga plan
2024–2027

Vision

Hela hållbara Enköping
15–30 år

Målbild

”Det här är läget/känslan vi vill uppnå”

Övergripande mål

”Inom dessa områden ska vi se tydlig skillnad”
Ett fåtal tydliga politiska mål (2–4 stycken) som vilar på våra
hållbarhetsaspekter. KF kan besluta om årliga
prioriteringar (uppdrag, satsningar), vid behov inklusive resurser

Politiska mål för verksamheterna 1–4 år

”Hur nämnder och styrelser bidrar till KF:s mål och utvecklar kärnverksamheten utifrån
reglementen, lagar och andra styrdokument”

Verksamhetsplaner 1–2 år

”Förvaltningsorganisationens arbete för grunduppdragen fullgörs och målen nås”
Utvecklingsmål, aktiviteter med mera för förvaltningar, avdelningar, enheter

Uppföljning och analys

Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

**Kommunfullmäktiges
långsiktiga plan
2024–2027**

Vision

Hela hållbara Enköping
15–30 år

Målbild

”Det här är läget/känslan vi vill uppnå”

Övergripande mål

”Inom dessa områden ska vi se tydlig skillnad”
Ett fåtal tydliga politiska mål (2–4 stycken) som vilar på våra
hållbarhetsaspekter. KF kan besluta om årliga
prioriteringar (uppdrag, satsningar), vid behov inklusive resurser

Politiska mål för verksamheterna 1–4 år

”Hur nämnder och styrelser bidrar till KF:s mål och utvecklar kärnverksamheten utifrån
reglementen, lagar och andra styrdokument”

Verksamhetsplaner 1–2 år

”Förvaltningsorganisationens arbete för grunduppdragen fullgörs och målen nås”
Utvecklingsmål, aktiviteter med mera för förvaltningar, avdelningar, enheter

Uppföljning och analys

Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

Uppföljning och

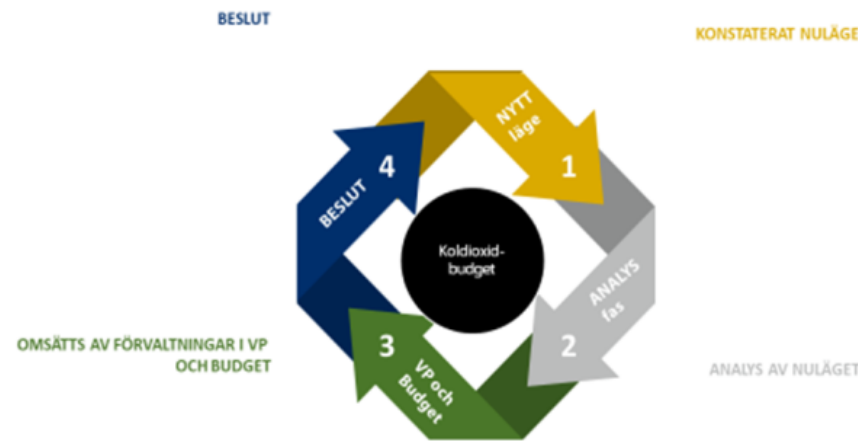
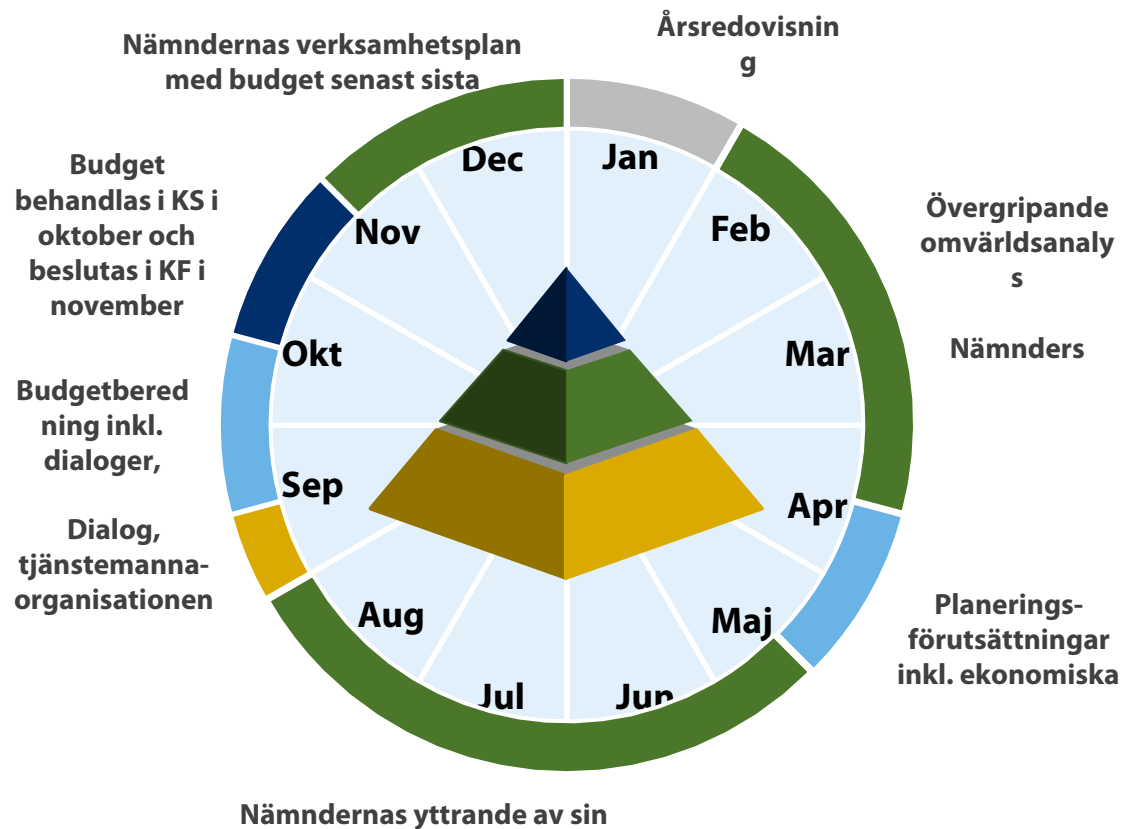
analys

Årshjul för
uppföljning, analys,
planering, beslut

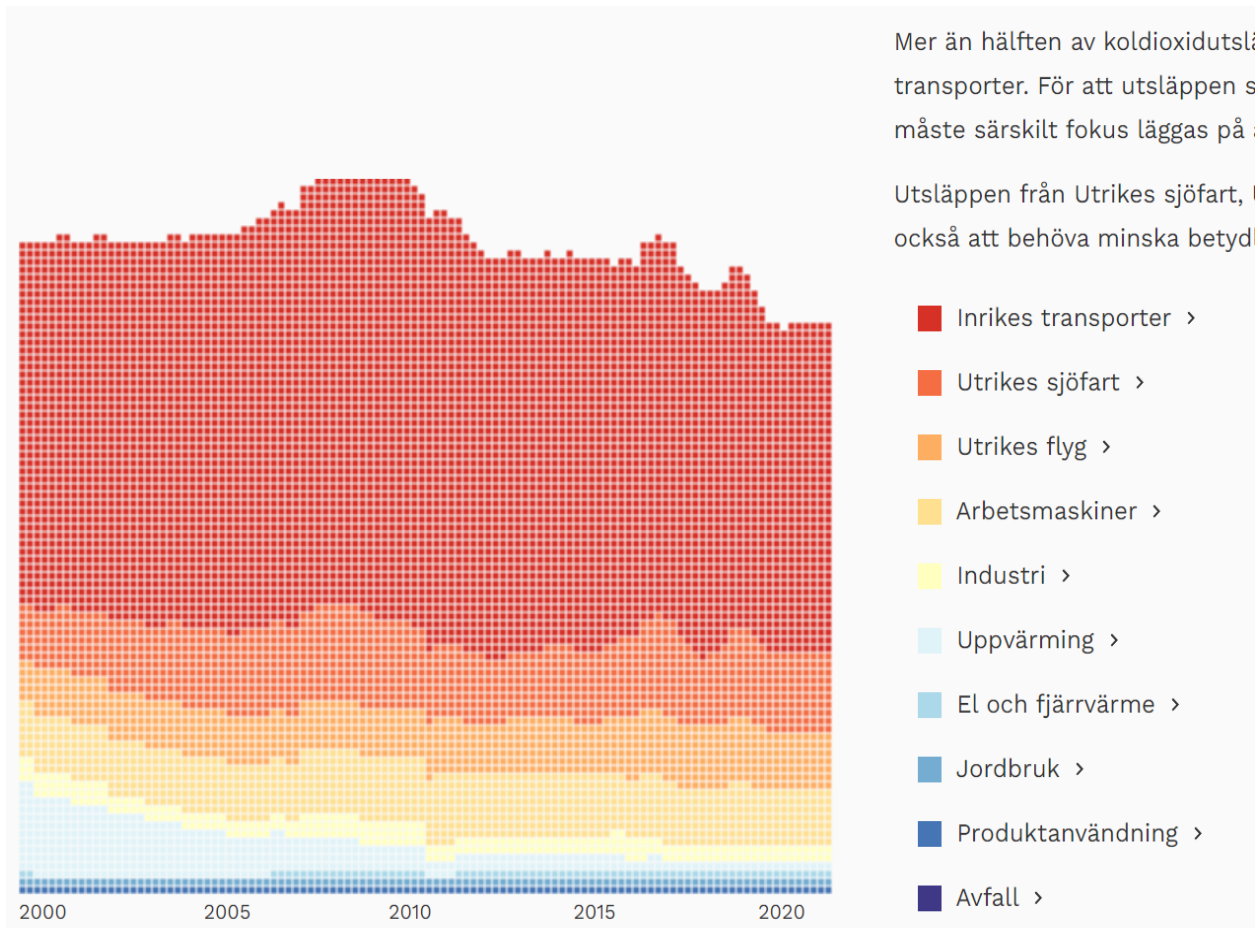
13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

Enköpings
kommuns
styrmodell

Uppföljning och analys
Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

Vad är en koldioxidbudget?

En interaktiv databas som visar utsläppen av koldioxid i Enköpings geografiska område

- fördelat på olika branscher
- historiskt
- prognosverktyg...

...som visar hur olika övergripande insatser påverkar sannolikheten till och att klara Enköpings åtaganden mot Parisavtalet.

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 1 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Uppdragsbeskrivning

Uppdragsnamn Ledning och Transformation	Verksamhetsansvarig chef (VA)/Uppdragsägare (UÅ) Ulrika K Jansson	Uppdragsledare (UL) Projektledare
Författare Linda Jacobson	Aktuell beslutspunkt (BP) 3	Uppdragets är fastställt, datum

Uppdragsägarens ansvarsdel:

1. Utgångspunkter och syfte

”Klimatomställningen sätter det demokratiska systemet på prov. För att klara den genomgripande omställning som vi behöver på kort tid krävs samarbete mellan medborgare, politiker, företag och tjänstemän, på en nivå som aldrig skett förut. Nationell, regional och lokal nivå måste arbeta åt samma håll och tillsammans stötta arbetet för att nå klimatneutrala städer. Och det måste gå fortare.”

Ref: [Klimatkontrakt 2030 — Viable Cities](#)

1.1 Syfte

Projektet ”Klimatneutrala Enköping 2030” ska öka Enköpings förmåga till att bli klimat neutralt 2030, med ett gott liv för alla kommunens medborgare. Projektet bidrar till att transformeringen till klimatneutral kommun görs kostnadseffektivt, i samverkan med kunskapsorganisationer och hela lokalsamhället. Projektet ska också bana väg för hållbar ekonomi, hållbara affärsmöjligheter och ökat värde i platsvarumärket.

1.2 Utmaning, behov av förändring, men också möjlighet

De politiska beslut som tas idag kommer prägla Enköping, och förutsättningarna för kommunens invånare, under en mycket lång tid framåt. I en god långsiktig planering, hållbar över tid, analyseras och värderas sociala och ekologiska tillgångar i den ekonomiska styrningen. Om vissa aspekter inte innefattas i beslutsunderlagen så kommer beslutet spegla den ofullständigheten. Enköpings förtroendevalda har tagit detta enkla faktum till sig och efterfrågar modeller och underlag som stödjer dem i beslutsfattandet för helheten.

Mot bakgrund av denna politiska efterfrågan måste Enköping, likväl som andra kommuner, utveckla och förändra sitt sätt att styra, räkna och utföra uppdrag. Först då får hållbarhetsarbetet genomslag och börjar skapa värde i beslutskedjor och resultat.

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 2 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

”Städer behöver utveckla ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen för att möjliggöra prioriteringar utifrån ett systemperspektiv som inkluderar olika typer av samhällsnyttor.” menar innovationsprogrammet Viable Cities. I nuvarande ekonomiska modeller för Enköpings kommun vägs till exempel inte samhällsnyttor uppkomna i en del av organisationen mot eventuella kostnader i en annan.

Ambitionen att bli hållbar och klimatneutral kräver en hel del av sin kommun, men också av företag, föreningar och kommuninvånare i Enköping. För att lyckas med systemskiftet behöver förutsättningarna förändras i hela det geografiska området. Organisationen Enköpings kommun har valt att närma sig den förändringen med nyfikenhet och en hög ambition. I motsats till att vänta och se vilka regler som tvingar in samhället i en fåra, så väljer Enköping att som representant för små och mellanstora kommuner ta på sig ledartröjan i transformationen till klimatneutrala städer. Här finns en möjlighet att skapa stora och omfattande värden för kommun och medaktörer inom det geografiska området. Men också till att bidra till kunskapsutveckling i den gemensamma transformering som kommer på bred front i hela Sverige, Europa och världen. Här finns ett tillfälle att ta ansvar, men också att lysa och skaffa sig ett försprång.

1.3 Koppling till styrdokument och strategier

Tydligast *styrning och förväntan* på projektet återfinns i den ansökan om medel som projektet grundar sig på. I ansökningshandlingarna beskrivs vad såväl finansiärer, såsom Energimyndigheten, som kommunens invånare kan se fram emot för resultat.

Dessa ansökningshandlingar har i sin tur utformats i samklang med de politiskt beslutade övergripande styrdokument som Enköpings kommun lutar sig emot. Det mest specifikt formulerade av dessa är ”klimatkontraktet”, signerat av kommunstyrelsens ordförande (KSO) och regeringen. Denna uppdragsbeskrivning är också direkt kopplad till VBU Klimatneutrala Enköping 2030 som är moderdokument för projektet.

Nedanstående politiskt beslutade inriktningar och strategier har påverkat projektets utformning:

Enköpings beslutade inriktning, mål och strategier	
Klimatkontrakt tecknat av KSO, på uppdrag av KS	Dnr KS2020/291
Kommunfullmäktiges långsiktiga mål 2020-2023	Dnr KS2019/47
Hållbarhetspolicy 2018	Dnr KS2017/561
Vision 2030 (Uppdaterad 2013)	Dnr KS2009/293
VBU Klimatneutrala Enköping 2030	Dnr KS2021/288

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 3 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Internationellt, nationellt och regionalt beslutade inriktningar	
Agenda 2030	
Parisavtalet	
Sveriges Hållbarhetsmål	
Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för minskad klimatpåverkan	KS2018/867

2. Effektmål

Beskrivning med mätbarhet	Riktning	Tidpunkt	Prioritet
<p>I Enköpings kommun genomsyras all verksamhet av hållbarhet, målen i Agenda 2030 och Klimatneutralitet 2030.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p> <ol style="list-style-type: none"> All styrande dokumentation, ex inriktning, strategier och planer, inom kommunal rådighet, stödjer anställda och förtroendevalda att analysera och beakta såväl ekologisk och social hållbarhet som ekonomisk. Alla stora beslut har i den mån det är möjligt olika handlingsalternativ beskrivna och analyserade enligt överenskommen modell (hållbarhetsstödet). Nyckelprocessernas utformning och organisation förbättras kontinuerligt med avseende på omhändertagande av hållbarhetsperspektiven i tid och på avsedd nivå. Kunskapen har ökat brett i hela organisationen om hur vi som aktör ger minsta möjliga klimatpåverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt. <p>Kommentar: I nuläget så är hållbarhetsanalyser och överväganden i praktiken både frivilliga och endimensionella.</p> <p>I det önskade läget så sker all planering, beslutsfattande och utförande med blicken fäst på Klimatneutral 2030. I transformeringen vävs även social- och ekonomisk</p>	I	2025	1

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 4 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>hållbarhet in på ett självklart sätt och drar fördel av varandra med ett balanserat och rättvist resultat.</p> <p>Hållbarhetsöverväganden är integrerade i dokument, strategier och planer.</p> <p>Hållbarhet är en viktig aspekt i ledning och styrning av verksamheten i det dagliga arbetet?</p>			
<p>Alla intressenter upplever att kommunen, inom Enköpings geografiska område, alltmer stärker företagens, civilsamhällets och invånares förmåga att ställa om till klimatneutralitet på ett givande sätt.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p> <ol style="list-style-type: none"> Hur kommunen analyserat och värderat hållbarhet och klimat i sina beslut ska tydligt framgå. <p>Kommentar: I ett önskat läge har kommunen en organisation som analyserar och löser hållbarhetsutmaningar tillsammans med andra aktörer, över formella gränser på ett innovativt sätt.</p>	E	2027	5
<p>Lokalsamhället ökar sin handlingskraft för att uppnå klimatneutralitet.</p> <p>Målvärde med mätbarhet kopplade till AP1:</p> <p>Målvärde delegeras till arbetspaket 4 att föreslå och utveckla vidare.</p> <ol style="list-style-type: none"> Andelen investeringar och beslut i lokalsamhället som stödjer riktningen klimatneutralitet ökar. <p>Kommentar: En nyckel till att skapa klimatneutralitet är att hitta lösningar tillsammans i lokalsamhället. (Med lokalsamhälle menas civilsamhälle, näringsliv, politik, offentlig sektor, privatperson och akademi som har intresse av Enköping.) Gemensamma lösningar kräver såväl kunskap som engagemang. Insikter och lärdomar från arbetet med klimatomställning behöver spridas till, och undersökas tillsammans med, andra aktörer. Tillsammans mobiliserar vi stadens omställningsarbete</p>	E	2027	2
<p>Enköpings kommun har ökat sin utvecklings- och innovationskapacitet.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p>	E/I	2024	3

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 5 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Målvärde delegeras till "innovationsteamet" att föreslå och utveckla vidare.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Enköping präglas av ett lärande förhållningssätt och en innovationskultur där kunskap och satsningar delas fritt och utan hinder inom organisationen. 2. Akademi och näringsliv anser att Enköping är en bra partner att driva innovation tillsammans med. 3. Värdet av utkomsten från innovationssamarbeten och arenor ökar. <p>Kommentar: En stolt innovationskultur som kontinuerligt ökar förmågan till förändring och utveckling är en förutsättning för att klara klimatomställningen. I Enköping ska den präglas av öppna mötesarenor, lärande, samverkan och konkreta resultat. (och ökande digital kapacitet och skicklighet). Verksamhetsutveckling utgör en viktig del av alla verksamheters grunduppdrag.</p>			
<p>Enköping utvecklar en <i>hållbar ekonomi</i>.</p> <p><u>Målvärde med mätbarhet:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ökad kunskap om hållbar ekonomi och utmaningar i att värdera och räkna inom hållbarhet 2. Skickligheten i att beakta och beskriva hållbarhet i ekonomiska sammanhang ökar. 3. Samhällsnyttor i en del av organisationen/samhället kan kopplas mot kostnader i en annan 4. Ekonomistyrning och budgetfördelning ger ekonomiska förutsättningar för verksamheter att kunna ta hållbara beslut. <p><u>Kommentar:</u> Enköping strävar efter en hållbar ekonomi, i betydelsen en god ekonomisk styrning som inte medför negativa konsekvenser för vare sig den ekologiska (i fokus) eller sociala hållbarheten. Med andra ord så ska de ekonomiska strukturerna och besluten stödja hållbarhet inom andra områden.</p> <p>Enköping ska vara intressant för investerare som vill delta i <i>hållbara affärsmöjligheter</i>.</p>	E/I	2024	4

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 6 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Städer behöver utveckla ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen för att möjliggöra prioriteringar utifrån ett systemperspektiv och som inkluderar olika typer av samhällsnyttor. I nuvarande ekonomiska modeller vägs inte samhällsnyttor kopplade till en del av organisationen mot ev kostnader i en annan.</p>			
---	--	--	--

3. Övergripande produktmål (beskrivning av det som ska tas fram)

Beskrivning
<p>Arbetspaket 1 Ledning och transformation, VC2.</p> <p>I AP1 var det tänkt att övriga arbetspaket samt kontakter med kommunens ledningsorganisation skulle koordineras, den styrningsfunktionen har istället lagts i projektets ledningsfunktion (se bild projektorganisation).</p> <p>I AP1 tas produkter fram som finansiärer ställt som krav, ex klimatkontrakt och klimatinvesteringsplan, men även annan övergripande strategisk och taktisk utveckling i kommunen</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Projektledning och Transitionlab 1.1,5 Utveckling av styrsystemet 1.2 Årligen reviderat klimatkontrakt 1.3 Hållbarhetsprogram med handlingsplan 1.4 Koldioxidbudget 1.5 Klimatinvesteringsplan <p>Det här arbetspaketet är av stor vikt för arbetet med klimatneutralitet generellt. En tydlig organisering och styrning av projektet är steg ett, men sen även att etablera förutsättningar för generell styrning och implementering, via revidering av klimatkontrakt mm.</p>

Uppdragsledarens ansvarsdel:

4. Preciserade produktmål

Preciserad beskrivning av uppdragets produktmål inkl. avgränsningar	Kriterier för godkänd leverans
<p>DP1.1 Projektledning och Transitionlab</p> <p>Utväxling av erfarenheter och samverkansplattform för utveckling</p> <p>Skapa goda förutsättningar för AP och DP.</p>	<p>Medverkan i Transitionlabs är dokumenterad</p> <p>Kort rapport om hur kunskap har spridits i projekt och organisation och vilket mottagande det fick.</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 7 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Förmedla kunskaper och information från Transitionlabs aktiviteter. I Transition Lab är vi huvudsakligen mottagare av olika teman, som ska föras in och appliceras i organisationen lokalt. (obligatoriskt)</p> <p>Vårt mål är att medverka i alla Transition Lab, där samtliga AP-ledare deltar, samt se till att relevant kunskap från Transition Lab återförs i projektet och organisationen. Välj metod för att sprida kunskap effektivt i projektet och organisationen.</p> <p>Projektledare tar fram projektplan. I projektets budget har medel delats ut till vissa partners för att möjliggöra medverkan i Transition Lab. Denna medverkan kommer i praktiken samordnas av projektledare.</p>	
<p>DP 1.1,5. Utveckling av styrsystem med förslag på hur det kan bli bättre ur ett hållbarhetsperspektiv (tillagt och styr mot E1)</p> <p>Vad kommunen behöver förändra eller komplettera med i sin styrning för att agera hållbart ska undersökas. Analysen kan ske med hjälp av projekt-partners eller i egen regi och kan botten i en omvärldsbevakning och identifiering av kritiska framgångsfaktorer.</p> <p>Styrmodellen</p> <p>All <i>styrning</i> inom kommunal rådighet, <i>stödjer</i> anställda och förtroendevalda att analysera och beakta såväl ekologisk och social hållbarhet som ekonomisk.</p> <p>1.6 Styrning i form av inriktning, strategier och planer, se hållbarhetsprogram 1.3</p> <p>1.7 Styrning i form av ansvarsutkrävande. Föreslå uppföljningsmekanismer för att kunna se att alla stora beslut har olika handlingsalternativ beskrivna och analyserade enligt hållbarhetsstödet.</p> <p>1.8 <i>Stöd</i>, ett hållbarhetsstöd tas fram (med kriterier för analys och bedömning för beslut, process mm)</p> <p>1.9 <i>Stöd</i>, fastslagen och etablerad rutin och förbättringscykel/plan (PDCA) för hur och när processer utvärderas och förbättras map hållbarhet. De processer som är prioriterade i tidigt skede är:</p>	<p>Analys genomförd och rapporterad till KS.</p> <p>Uppföljningsmekanismer för stora beslut är beslutade.</p> <p>Ett praktiskt tillämpbart hållbarhetsstöd är implementerat i nämnder och förvaltningar.</p> <p>Rutin med förbättringscykel för hur och när respektive process utvärderas är beslutad av ansvarig nämnd och därefter har genomgått en första förbättringscykel.</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 8 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

- i. Budgetprocessen övergripande, med delprocesser som ex investeringsprocess (där lokalprocess ingår)
- ii. inköpsprocessen
- iii. ARUBA – Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla, Avveckla – process
- iv. Politiska styr- och beslutsprocesser, med särskilt fokus på beredning
- v. Beslutsprocess inom förvaltningarnas delegation.

Hjälpmiddel för att analysera hållbarhet i styrningen

Det krävs data som är användbara i kommunens eget styrsystem och som är kommunicerbara och skapar begriplighet i internt och externt arbete med hållbarhet. För klimatpåverkan och koldioxid finns ett enklare *Visualiseringsverktyg* kopplat till koldioxidbudgeten, se DP1.4.

En möjlighet att bryta ner data ytterligare och koppla till ex ekonomiska modeller är önskvärt liksom ett visualiseringsverktyg för social hållbarhet.

Vilka data som levereras in i kommande modeller behöver undersökas. Om möjligt kan vi komplettera nationella data med lokala data.

Alla visualiseringsverktyget behöver ha minst ett koncernperspektiv, men gärna kunna hantera det geografiska området.

Följande krav behöver ställas för användbarhet:

1. Visualiserande, digitala
2. kan uppdateras och uppgraderas kontinuerligt
3. kan publiceras på hemsidan
4. är kommunicerbar och skapar begriplighet i intern och extern användning
5. användbar i nudging och bidra till beteendeförändring
6. kan kopplas till klimat-investeringsplaner på ett värdeskapande sätt
7. egna data

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 9 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Undersök hur modellen och kommunens arbetssätt kan stötta externa aktörer i omställningsarbetet.	
<p>DP1.2 Årligen reviderat klimatkontrakt</p> <p>Klimatkontraktet är en ryggrad för långsiktig genomslagskraft, ett sammanhållande dokument med ömsesidiga förpliktelser mellan stat och kommun. Helt centralt att detta dokument definierar konkreta behov av stöd från kommunens parallellt med kommunens expansiva utveckling och under vilken del av processen till målet dessa stöd önskas infalla.</p> <p>Dokumentet revideras årligen och med löpande uppdatering och förankring av dokumentet skapas samsyn.</p> <p>Kontraktet är kritiskt som ett övergripande styrmedel i kommunen, inte minst under perioder som överlappar kommunens politiska mandatperioder.</p>	<p>Det finns ett aktuellt, av KS årsvis beslutat, klimatkontrakt.</p> <p>Åtgärder i kontraktet konkretiseras och för varje revidering skruvas ambitionen upp.</p>
<p>DP 1.3 Hållbarhetsprogrammet med handlingsplaner</p> <p>kopplas till kommunens styrmodell och utgör ett svar på det behov av färdplan inom hållbarhet som kommundirektörens ledningsgrupp identifierat.</p> <p>Hållbarhetsprogrammet kommer att ta form av en färdplan med mål, riktning, ambitioner och strategier för Enköpings samlade hållbarhetsarbete.</p> <p>Programmet kompletterats med handlingsplaner som är mer taktiskt/operativt inriktade. Om handlingsplaner tas fram på förvaltningsnivå, sektorsvis, centralt eller tillsammans med närsamhället får tiden utvisa, troligen blir det en kombination. För att uppnå syftet med programmet så behöver det koppla till kommunens styrsystem, via ex styrsystemets processer, uppföljning och förutsättningar. Programmet och dess framtagande ska synkronisera och ge samlad kraft i hållbarhetsarbetet i hela koncernen och programmet sam-skapas brett med förvaltningar, politik och närsamhället.</p> <p>Specifika handlingsplaner och områden kan komma att prioriteras i tidplanen och hanteras parallellt med utvecklingen av programmet.</p>	<p>Regelbunden utvärdering av kommunens hållbarhetsprogram för att säkerställa och inkludera tillräckliga skrivningar om Co2-minskningar</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 10 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Programmet ska bygga in en styrning mot, och uppföljning av, Co2-minskningar i kommunens styrsystem (se punkt DP1.1,5 samt DP 1.4).

Programmet tas fram med en arbetsmodell som tar höjd för att inleda med en engagement plan, kritiska framgångsfaktorer och intressentanalyser, om än begränsade till vissa målgrupper/sakområden. Framtagandet behöver ges tid eftersom förankring och samskapande brett i organisation och samhälle är avgörande. Ett samarbete via AP4 med ex företagsnätverk kan ge värdefulla samarbeten och perspektiv från externa aktörer.

Programmet ska inledningsvis se över kommunens nuläge, vilka områden som har strategiska och taktiska vita fläckar.

Detta följs av en förankring av en ambitionsnivå som harmoniserar i hela styrningen och stakar ut vägar för kommunen att ta sig dit. Programmet ska tydliggöra och konkretisera vad kommunen vill och åtar sig att göra.

Vissa grundläggande mål och strategier i hållbarhetsprogrammet tas fram i AP2 och behöver synkroniseras med arbetet med den gemensamma färdplanen inom hållbarhet. Det gäller bla kopplingar mellan ÖP, stadsdelutveckling och ner till den operativa nivån genom hela byggprocessen och den efterföljande förvaltningen av ex lokaler.

Ekonomisk hållbarhet

Frågor att belysa kan ex vara om kommunen behöver en annan ekonomisk infrastruktur; vilken typ av klimatbudget som kan vara aktuell, fördelningsmodell i budget, gröna/sociala lån och obligationer, finanspolicy mm. Här ligger också införande av hållbara ekonomiska modeller och stödjande dokumentation kring hållbarhet och ekonomi. För att kunna hantera hållbar ekonomi på taktisk och operativ nivå så bör riktlinjer för hållbarhet kopplas ihop med inköpsprocessen.

Behovet av **kompetensutveckling** och utbildning brett över ledning och förvaltningar undersöks. Ska ex utbildningar inom hållbarhet tas fram centralt eller kan kunskapsutvecklingen bedrivas verksamhetsnära.

Styrning via klimatkontraktet för 2022

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 11 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>För att möta ett ökande behov av laddningspunkter för elfordon arbetar kommunen med att ta fram en laddinfrastruktur-strategi under 2022.</p> <p>Under 2022 kommer Enköping fokusera på en genomlysning av styrande dokument, som exempelvis reglementen och strategier, för att uppmärksamma och åtgärda såväl vita fläckar som behov av tydliggöranden eller ambitionshöjningar. Särskilt fokus läggs också på kopplingen mellan koldioxidbudget, beslut och processer.</p>	
<p>DP1.4 Koldioxidbudget, styrning via klimatkontraktet för 2022</p> <p>Produkten CO2-budget levereras i januari 2022 av leverantören "Klimatsekretariatet".</p> <p>Kommunen behöver undersöka och besluta om hur produkten kan användas på bästa sätt och i vilken takt den ska få genomslag internt samt kommuniceras kring externt. Specialistkompetens från UU, via STUNS, stöttar i visualiseringsdiskussioner och processleder i hur användbarheten optimeras ex med kopplingar till klimatbudget och klimatinvesteringsplaner. Hur Co2-budgeten kan användas i kommunens eget styrsystem på ett värdeskapande sätt behöver beskrivas.</p> <p>Förmodligen behöver koldioxidbudgetens "Climatevisualizer" kompletteras med andra visualiseringsverktyg, se DP1.1,5, över tid.</p> <p>Olika sätt att involvera, stärka och stötta externa aktörer i omställningsarbetet med hjälp av ex tillgång till och gemensam analys av information, ska belysas.</p> <p>Kunskap från arbetet med koloxidbudget används i projektet för att skapa rätt tyngdpunkt och balans mellan delprojekten.</p>	<p>Koldioxidbudget är framtagen, och ligger tillgänglig på intern och extern web.</p> <p>En modell för hur budgeten ska användas är beslutad i KS och ägarskapet och uppföljningen är delegerad till rätt nivå.</p> <p>Utbildning/work shop om hur budgeten är tänkt att användas genomförd med de interna intressenter som ska förvalta och utveckla modellen ytterligare.</p>
<p>DP1.5 Klimatinvesteringsplan</p> <p>En central del i Klimatinvesteringsplanen är hur Co2-minskningen ska gå till, inom vilka områden, prioritetsordning och med vilka styrmedel. I det arbetet är en färdig koldioxidbudget en viktig förutsättning.</p> <p>Arbetet med klimatinvesteringsplaner leds av</p>	<p>Enköpings kommun (äger och driver arbetet som en del i utvecklingen av interna arbetssätt, styrdokument mm)</p> <p>Energikontoret (vägledande, medskapande)</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 12 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

projektledare men utförs internt av kommunens ekonomiavdelning i dialog med miljöstrateg (kommunledningsförvaltningen) samt berörda tjänstemän på andra förvaltningar. Ekonomiavdelningen leder idag ett utvecklingsarbete när det gäller hela investeringsprocessen och klimatinvesteringsplaner har nära koppling och utgör en fortsättning på det pågående arbetet

För att bedriva ett brett framgångsrikt arbete kring klimatinvesteringsplaner behövs samarbete mellan kommun, näringsliv och aktörer från civilsamhället och en god förståelse för varandras förutsättningar. Det är viktigt att starta dessa dialoger med externa parter tidigt och en nyckel till goda dialoger är att kommunen själv kan vara tydlig med vad man vill och vilken utveckling man väntar sig.

Styrning via klimatkontraktet för 2022

Under 2022 ska kunskap om klimatinvesteringar öka i kommunen. Koldioxidbudgeten utgör en viktig del i arbetet med att skapa en grundlig och genomtänkt klimatinvesteringsplan. Parallellt med det arbetet kommer det bedrivas kunskapshöjande åtgärder kopplade till hållbara investeringar inom kommunens egen organisation.

Som ett första steg i det bredare arbetet med klimatinvesteringsplaner så kommer Enköpings kommun under 2022 att initiera dialoger med externa parter för att lyssna in vilka behov och möjligheter de ser i omställningsarbetet kopplat både till hållbara affärsmöjligheter och till klimatinvesteringsplaner.

Kunskap och utbildning kopplar också till P6. "Innovationsnätverk med fokus på hållbarhet och klimatneutralitet" samt i förlängningen av P5 "Eco-ping-modellen".

Enköping eftersträvar en struktur och kunskap som stödjer innovation och förändringsledning såväl inom organisationen som i samspel med externa aktörer

5. Planerad tid, budget och aktiviteter

Uppdraget pågår från: 211001 till: 240930

Antal veckor:

Total budget för uppdraget (i tkr): timmar

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 13 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Koldioxidbudget 70 000 kr

Tid- och aktivitetsplan:

Se bilaga Gantt-schema

6. Organisation och bemanning

Övergripande i paketet är hållbarhetsfunktioner inklusive ekonomi engagerade. Eftersom hela paketet har starka kopplingar till styrsystemet så behöver representation från kommunens olika former av styrning undersökas. Partners enligt bilaga "projektorganisation"

DP1.1 Projektledning och engagemang i Transition lab leds av AP-ledare

DP1.1,5 Styrsystemet leds av AP-ledare tills annan funktion kan pekas ut (ekonomi eller Åsman?)

DP 1.2 Revidering klimatkontrakt leds av miljö-strateg (KLF)

DP1.3 Hållbarhetsprogram leds av AP-ledare, tills annan funktion klargjorts tillsammans med Energikontoret till vissa delar. Involverar

hållbarhetskompetenser brett i kommunen från bla SBF (programledare, plan, ekonomi), KLF (strateger, ekonomiavdelning), VO och SF (social hållbarhet)

DP1.4 Koldioxidbudget leds av AP-ledare eller miljöstrateg.

DP1.5 Klimatinvesteringsplan leds av AP-ledare och/eller en ekonomifunktion.

7. Övrigt kring uppdraget (externa beroenden, intressenter, information/förankring, uppföljning och rapportering)

Flera av de andra arbetspaketen är betjänta av att hållbarhetsprogrammet kommer på plats. Det finns starka kopplingar emellan hållbarhetsprogrammet och de mål och strategier som tas fram i paketet "Byggd miljö och mobilitet", ffa den modell som är föreslagen att användas, citylab.

Under 2022 undersöker Enköping vidare hur rapportering till politik och samhället i stort kan ske på bästa sätt. En modell med exempelvis referensgrupper, publiceringar och nätverk kompletterat med löpande besök i nämnderna har diskuterats.

Tydlighet och löpande transparens bygger trovärdighet och paketet som helhet behöver koppla till medborgardialog i AP4 och utvecklingen av kommunikationsplan. Underbyggda centrala beslutsdokument ger genom pedagogisk beskrivning av konkreta delmål och den långsiktiga målbilden, en viktig kommunikativ fördel. En förståelse för utmaningen och möjligheterna med ansatsen klimatneutralitet, ger såväl politiker som media en lättare position att se fördelaktiga vinklar att kommunicera detta. Det är därför viktigt att detta

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 14 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

respekteras och utvecklas i projektet med tydliga uppdrag att regelbundet rapportera lägen och status i processen

Klimatkontrakt 2030

Mellan Enköpings kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2022

Innehåll

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030	4
2. Parter	4
3. Kommunens åtaganden	4
3.1. Kommunens klimatmål.....	4
3.2. Strategi.....	5
3.3. Organisation och ledning.....	6
3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare.....	7
3.5. Klimatinvesteringsplan.....	7
3.6. Digitalt stöd för genomförandet.....	8
3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner.....	8
3.8. Klimatanpassning.....	9
3.9. Klimatsmart mobilitet.....	10
3.10. Rapportering och uppföljning.....	10
4. Viable Cities åtaganden	11
4.1. Bättre regler.....	11
4.2. Innovationer.....	11
4.3. Samordnad finansiering.....	11
4.4. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer.....	12
5. Myndigheternas åtaganden	12
5.1. Lärande arbetssätt för policyutveckling.....	13
5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling.....	13
5.3. Samordnad finansiering.....	13
5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer.....	14
6. Strategiska utvecklingsprojekt 2023	14
6.1. Systemdemonstration.....	15

6.2. Konkurrenskraft och finansiering.....	15
6.3. Medborgarengagemang.....	16
6.4. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt.....	16
7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering.....	17
7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen.....	17
7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen.....	18
7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities.....	18
7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna.....	19
8. Kontraktet.....	22
Klimatkontrakt 2030.....	23
Bilaga 1 – länkar till dokument.....	24

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med detta Klimatkontrakt är att öka tempot i klimatomställningen i städer inom ramen för Agenda 2030 och samtidigt bidra till återhämtningen i svensk ekonomi i kölvattnet av corona-pandemin. Klimatkontraktet uttalar parternas avsikt att höja ambitionen inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Klimatkontraktet ger även Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städers klimatomställning. Detta ska uppnås genom ömsesidiga och långsiktiga åtaganden om insatser från de undertecknande statliga myndigheternas, innovationsprogrammet Viable Cities och kommunens sida enligt följande.

2. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Enköpings kommun.
- Myndigheterna: Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Tillväxtverket, Trafikverket och Naturvårdsverket.
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities.¹

3. Kommunens åtaganden

3.1. Kommunens klimatmål

Enköpings vision är att vara en inspirerande plats med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör. Visionen innebär bland annat att kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Att kommunen driver högklassiga miljöprojekt och hushållar med jordens resurser och att hållbar miljö och energi ingår som en självklarhet i allt samhällsbyggande.

Enköping ska vara bra på miljöarbete och visa att man kan växa, bli fler och ändå minska miljöpåverkan.

I juni 2019 fattade kommunfullmäktige beslut om en långsiktig plan för kommunen mellan åren 2020–2023. Planen slår fast att allt arbete ska genomsyras av intentionerna och målen i Agenda 2030. I den långsiktiga planen har kommunfullmäktige särskilt lyft fram vikten av Agenda 2030 målen:

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

- Mål 3: God hälsa och välbefinnande
- Mål 4: God utbildning till alla
- Mål 11: Hållbara städer och samhällen
- Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

I den långsiktiga planen finns bland annat delmålet att Enköping är en klimatsmart, fossilfri och väl fungerande kommun där det är enkelt att ha en hållbar livsstil och att i kommunen tar vi ansvar för vår natur och bidrar till hållbara miljöer.

Kommunen har också undertecknat hållbarhetslöften med länsstyrelsen som spänner över flera områden bland annat transporter, energi- och effektanvändning och förnyelsebar energi. Områdena innehåller i sin tur ett antal åtgärder. Utöver det har Enköping en hållbarhetspolicy och i den översiktliga planeringen lyfts också vikten av en hållbar utveckling med flera fastslagna strategier.

Flera klimat- och hållbarhetsmål finns integrerade i kommunens olika styrdokument men flera delar behöver bearbetas och utvecklas mer. Enköpings kommun åtar sig att öka takten i det strategiska, taktiska och operativa arbetet med klimat- och hållbarhetsfrågor. Som ett övergripande mål för 2023 åtar sig kommunen att skapa en mer samlad färdplan för klimat- och hållbarhetsarbetet.

3.2. Strategi

Kommunorganisationen har inte ensam rådighet över klimat- och hållbarhetsfrågor och kan inte av egen kraft genomföra omställningen. Arbeta kommer att krävas inom hela kommunkoncernen tillsammans med näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare för att hitta innovativa arbetssätt och lösningar på gemensamma utmaningar.

För att öka takten i omställningen och skapa en mer samlad färdplan har Enköpings kommun valt att fokusera på följande områden:

Ledning och transformation

I samverkan ska Enköpings kommun undersöka vad kommunen behöver förändra i sin styrning för att agera mer hållbart och ta fram förslag till färdplan med mål, riktning, ambitioner och strategier för Enköpings samlade hållbarhetsarbete. Bland annat ska ett hållbarhetsprogram färdigställas, förslag på tillämpligt hållbarhetsstöd och uppföljningsmekanismer och vi ska fortsätta undersöka hur användning av koldioxidbudgeten optimeras för att sedan nå dit.

Byggt miljö och mobilitet

Stadsplaneringen är ett viktigt verktyg i omställningen, vi ska fokusera på att åstadkomma ett mer miljömässigt byggande, boende och transporter. Lika viktigt som

utvecklingen av verktyg för en ny hållbarhetsstyrning i samhällsbyggnadsprocessen är förståelsen för nya arbetssätt. Vi ska också undersöka hur vi kan vidga vårt partnerskap för en gemensam agenda, till exempel med privata fastighetsutvecklare för att anta liknade hållbarhetsambitioner i utvecklingen av Enköpings kommun.

Energi och data

För att kunna effektuera och arbeta med hållbara klimatmål i Enköping behövs en grund för att ta in och hantera den data som finns tillgänglig. Målet är att främja och stimulera till fler digitala klimatsmarta lösningar, men också att underlätta planering och ge möjlighet att följa utvecklingen mot en hållbar stad. Enköping ska också bidra till mer kunskap och kompetens inom området energi och data.

Samverkan med näringsliv och medborgare

Samverkan och samskapande med medborgare och näringsliv är viktigt för att hela Enköping ska få den styrfart som krävs i omställningsarbetet. Metoder, verktyg och arenor ska utvecklas för medborgar- och näringslivsdialog.

Ökad innovationsförmåga

Enköpings kommun har påbörjat och kommer fortsätta arbeta med att förbättra innovationsförmågan. Vi ska se till helheter och låta oss inspireras av ekosystem för hur vi kan organisera oss. Vi ser vikten av och ska vara drivande i att skapa förutsättningar för bred samverkan och samskapande med näringsliv, medborgare, akademi och civilsamhälle och etablera arenor för detta inom ramen för omställningsarbetet.

3.3. Organisation och ledning

För att lyckas öka takten i omställningen krävs en ledning och styrning som kan prioritera och följa upp arbetet på ett effektivt sätt. Enköpings kommun kommer behöva utveckla förutsättningar för systemförändringar inom den egna organisationen och i samhället.

Kommunstyrelsen har det övergripande strategiska ansvaret för frågor kring miljö men det är kommunfullmäktige som ytterst sätter kommunens mål- och ambitionsnivåer. Kommunen har initierat en projektgrupp som en del av kraftsamlingen för att öka omställningstakten. Gruppen har i uppdrag att verka inom fokusområdena och driva på det interna och externa arbetet för att mobilisera Enköpings aktörer att leverera på målen som finns. Det som påbörjas inom projektgruppen ska dockas an till linjeorganisationen och det är viktigt att skapa bästa möjliga förutsättningar för det.

Under 2023 kommer Enköping fortsätta genomlysningen av kommunens styrning mot agenda 2030, styrdokument och styrmodell. Det är också viktigt att inom ramen för arbetet undersöka hur kommunens styrdokument bör implementeras. Särskilt fokus läggs också på kopplingen mellan koldioxidbudget, beslut och processer.

Under 2023 avser kommunen att:

- Skapa goda förutsättningar för implementering av arbetet inom ramen för omställningen.
- Fortsätta genomlysningen av kommunens styrning mot agenda 2030, styrmodell samt styrdokument dess struktur och implementering med ambitionen att åtgärda såväl vita fläckar som behov av tydliggöranden eller ambitionshöjningar.

3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare

För att Enköping ska bli klimatneutralt krävs holistiskt tankesätt och samverkan med näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare. Ett viktigt steg för en lyckad samverkan i ett omställningsarbete som präglas av komplexitet är kommunikation och att etablera arenor för samverkan. En arena där vi tillsammans kan kraftsamla och lära av varandra och bredda nätverk. Enköpings kommun ska också bevaka och delta i utlysningar kopplat till strategiska projekt som ligger i linje med vår omställning.

Under 2023 avser kommunen att:

- Bredda nätverk och etablera arenor för samverkan inom ramen för omställningsarbetet.
- Undersöka hur Enköpings kommun kan utveckla överenskommelser om samverkan.
- Enköpings kommun ska också fortsätta undersöka vad olika aktörer behöver för att öka kunskapen om sin egen organisations klimatpåverkan och vad som skulle stärka respektive parts handlingskraft för att nå klimatneutralitet.

3.5. Klimatinvesteringsplan

Den ekonomiska dimensionen av hållbarhet beskrivs ofta som ett medel, därför är ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen vital. Att förstå effekterna av olika beslut är också centralt för att beslutsfattare ska kunna ta informerade beslut.

Enköping har en koldioxidbudget som utgör en viktig del i arbetet med att skapa en grundlig och genomtänkt klimatinvesteringsplan. Ett analysarbete pågår för att kunna prioritera insatser. Även ekonomiska strukturer och beslut ska stödja hållbarhet, kopplat till styrmodellen ska ekonomiska modeller och stödjande analys kring detta utvecklas. När nya strukturer ska integreras i ett komplext system är det viktigt med förståelsen att det kan uppstå målkonflikter. Det kan exempelvis handla om avvägningar mellan miljörelaterade och ekonomiska mål. I Enköpings kommun ska vi öka förståelsen kring detta och diskutera hur vi kan undvika målkonflikter och öka synergier när hållbarhet än mer integreras i verksamheten.

Det finns behov av externt stöd och nätverk för ett fortsatt arbete med metodutveckling, modeller och kunskapsbyggande. En särskild aspekt för Enköping är vår levande

landsbygd och jordbruk och genom att koppla på det viktiga landsbygdsperspektivet motverkar vi en polarisering i framtidsfrågor.

Under 2023 avser kommunen att:

- Delta i nätverk för stöd och fortsatt arbete med metodutveckling, modeller och kunskapsbyggande kopplat till klimatinvesteringar.
- Fortsätta analysarbetet för att kunna prioritera insatser för att sedan med stöd av Viable Cities och externa aktörer ta fram en plan för klimatinvesteringar.
- Bedriva kunskapshöjande åtgärder kopplade till hållbara ekonomiska modeller, investeringar, grön- och social finansiering och cirkulära flöden.

3.6. Digitalt stöd för genomförandet

Digitalisering är en viktig möjliggörande faktor för omställning till en klimatneutral och hållbar kommun. Vi ska fortsatt vara engagerade i både regionala och nationella nätverk kopplade till digitalisering för att ta del av innovativa lösningar, det är en förutsättning för framdrift. Vi ska delta i utveckling och utbyggnad av en digital teknik som leder till smarta, innovativa och specialanpassade lösningar för att hantera klimatrelaterade frågor.

Under 2023 avser kommunen att:

- En databas för öppna data är på plats, vi arbetar med sammanställning och analys av energidata och för energivisualisering.
- Kunskapshöja och tillvarata digitaliseringens möjligheter för klimatomställningen.

3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner

I och med att klimatomställningen lyfts än högre på Enköpings kommuns agenda och integreras än mera i våra arbetssätt kommer Enköping kunna dela med sig av sina erfarenheter på olika sätt till andra parter, exempelvis mindre och mellanstora kommuner. Det kommer dels att ske genom de kanaler och samarbetsnätverk som redan finns regionalt, nationellt och internationellt. Enköpings kommun ser möjligheter i att fortsätta samverka med Uppsala kommun för att samskapa ett ledande innovationsnav av ekosystemkaraktär.

Under 2023 avser kommunen att:

- Enköpings kommun ska inom Länsstyrelsens och Region Uppsala läns tematiska nätverk och processer för regionalt samarbete inom miljö, klimat och hållbarhet aktivt driva tydliga och tidsatta ambitioner. Undersöka hur vi inom Uppsala län fortsätter arbetet med utredningen som Länsstyrelsen överlämnat till regeringen om ökad lokal och regional klimatomställning som underlag inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen.

- Tillsammans med regionala och kommunala aktörer fortsätta utbyta och dela erfarenheter kring förändrade och nya arbetssätt i arbetet att mobilisera och snabba på utvecklingen till klimatneutrala och hållbara städer.

3.8. Klimatanpassning

Klimatanpassning handlar om att rusta samhället för nya utmaningar, en mycket viktig del av omställningsarbetet. Klimatanpassning ska finnas med som en aspekt från början i planeringsprocessen. Detta för att skapa möjligheter att ta fram väl integrerade, långsiktiga lösningar som bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Kommunens arbete kopplat till klimatanpassning berör främst att arbeta för att minska konsekvenserna av översvämning vid ökad nederbörd och skyfall. Både den antagna dagvattenplanen och vattenplanen tar upp vikten av att arbeta förebyggande.

Enligt den antagna dagvattenplanen ska kommunen arbeta med följande principer för robusta och långsiktigt hållbara dagvattensystem.

- Ny bebyggelse ska planeras så att framtida högre dagvattenflöden kan hanteras på ett hållbart sätt.
- Vid ombyggnad ska dagvattenhanteringen anpassas på ett hållbart sätt för framtida högra flöden.
- Dagvattenanläggningar ska utföras och planeras så att de inte medför olägenheter för byggnader och/eller omgivningen.

I vattenplanen står det även att kommunen ska arbeta utåtriktat med information till medborgare, fastighetsägare och andra via kommunens webbplats och olika informationskampanjer. Planen lyfter även vikten av att arbeta internt med kompetenshöjande insatser både för tjänstepersoner och politiker. Även kommunens arbete med att stötta markägare att återskapa våtmarker kan kopplas till klimatanpassning, då torvbildande våtmarker spelar en viktig roll för klimatet då de binder kol.

Med genomtänkta tekniska lösningar i grunden och smart utnyttjande av ekosystemtjänster kan vi tillföra nya kvaliteter i staden. I fördjupande översiktsplanen för Enköpings stad har man identifierat behovet av en översvämningsutredning med åtgärder för Enköpingsån men även behov av en handlingsplan för klimatanpassning. Inför nya detaljplaner görs alltid en dagvattenutredning. I detaljplaneprocessen jobbar kommunen där det är möjligt med mångfunktionella ytor – strategiskt lokaliserade ytor i stadsmiljön där träd, gröna ytor, vattendrag och dammar kan fylla flera funktioner så som exempelvis att bidra till temperatursänkande och luftförbättrande, stödja biologisk mångfald, utgöra mötesplatser för rekreation och vila och samtidigt kan nyttjas för att hantera dagvatten och ökade vattenmängder vid behov.

Under 2023 avser kommunen att:

- Påbörja en kommunal handlingsplan för klimatanpassning.
- Påbörja en handlingsplan för Enköpings kommuns Vattenplan – vägen till god vattenstatus.
- Påbörja en handlingsplan för Enköpings kommuns Dagvattenplan – Principer för ett långsiktigt hållbart dagvattenarbete.

3.9. Klimatsmart mobilitet

För att lyckas med att nå målen i såväl trafikstrategin, gång- och cykelplanen som den planerade laddinfrastrukturstrategin krävs, förutom satsningar i ny infrastruktur, även en attityd och beteendeförändring. Dessa förändringar kan ske med hjälp av information, marknadsföring och kampanjer.

Under 2023 avser kommunen att:

- Fortsätta arbetet med att ta fram en Mobility managementplan för att tydliggöra hur kommunen ska använda mobility management för att uppnå trafikstrategins mål.
- Arbeta med informationskampanjer för attityds och beteendeförändringar kring hållbart resande, kommunen har bland annat aktiviteter under mobilitetsveckan.
- Fortsätta arbeta med cykelsatsningar, nya cykelvägar och nytt cykelgarage.

3.10. Rapportering och uppföljning

Rapportering och uppföljning av arbetet kommunen åtar sig genom klimatkontraktet sker löpande till en styrgrupp och kommunstyrelsen. Åtaganden i klimatkontraktet ska integreras i ordinarie verksamhet.

Det är också viktigt att följa upp hur hållbarhetsarbetet i stort fortskrider, mäta effekten för att kunna prioritera på ett effektivt sätt. Idag sker viss uppföljning men vi ser behov av att än tydligare mäta effekten av vårt hållbarhetsarbete som våra åtaganden i klimatkontraktet är en del av.

Under 2023 avser kommunen att:

- Arbeta med att ta fram förslag på tillämpbart hållbarhetsstöd och att klimat- och hållbarhetsarbetet ska ingå som naturlig del i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljning.

4. Viable Cities åtaganden

Innovationsprogrammet Viable Cities genomförs i bred samverkan, för att bidra till att ställa om till klimatneutrala städer 2030 som en del i det svenska åtagandet att uppfylla mål i Agenda 2030 och Parisavtalet. I detta ingår att vara internationella föregångare i städers omställning.

Viable Cities arbetar med en bredd av aktörer på tvärs över vetenskapliga discipliner, branscher och samhällssektorer. Det kopplar samman excellenta forskningsmiljöer med stora och små företag inom en rad branscher samt offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för den roll som Viable Cities har som strategiskt innovationsprogram kommer programmet att verka för följande:

4.1. Bättre regler

Viable Cities har för avsikt att skapa ett kompetensstöd med tillhörande policylabb för att ge kommunen bättre överblick avseende nuvarande och kommande svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer av relevans för städers klimatomställning. Detta innefattar processtöd för förändring av regelverk och normer för att i praktiken underlätta klimatomställningen. Detta kommer i ett första steg att koppla till utvecklingsarbetet kring systemdemonstratorer (se avsnitt 6).

4.2. Innovationer

För att underlätta för kommunen att implementera innovation som påskyndar klimatomställningen, kommer Viable Cities att bidra med kompetensnätverk och processtöd, bland annat genom att engagera andra strategiska innovationsprogram i den fortsatta utvecklingen av Klimatkontrakt 2030, framför allt inom mobilitet, energi, byggd miljö, cirkulär ekonomi, hälsa och digitalisering. Utifrån samarbetsavtalet som finns med det strategiska innovationsprogrammet Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer samverkan utvecklas ytterligare med såväl städer som myndigheter kring detta område, inte minst med Trafikverket.

4.3. Samordnad finansiering

Viable Cities kommer på följande sätt understödja kommunens behov av finansiering av klimatomställning och verka för samarbete och synergi mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer fortsatt arbeta med Klimatkontrakt 2030 med de 23 städerna och fem myndigheterna som är involverade i detta.

- Viable Cities har genom Rådet för Hållbara Städer startat ett samarbete för att skapa synergi mellan statliga myndigheters bidrag till städernas klimatomställning och Klimatkontrakt 2030. Myndigheterna utvecklar samordningen kring de olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 5.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities samarbetar med Kommuninvest och Europeiska Investeringsbanken EIB m fl i syfte att utveckla former för att förstärka den långsiktiga finansieringen av kommunens klimatinvesteringsplan.

Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala städer 2030.

4.4. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EUs mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl en plattform för EUs mission (EU mission platform, NetZeroCities) som CapaCITIES, ett nätverk av nationella noder, som partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT).

5. Myndigheternas åtaganden

Myndigheterna åtar sig att samverka inom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities. Myndigheterna bidrar på så sätt till syftet med det missionsdrivna arbetet att ställa om till klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Klimatkontrakt 2030 innebär att nya arbetssätt behöver utvecklas, såväl mellan olika aktörer och organisationer som mellan olika styrnivåer.

Under 2023 fortsätter myndigheterna utveckla arbetet i det myndighetsövergripande innovationsteamet. En fortsatt dialog med städer och regioner är viktig för att fånga upp behov och bidra till systemomställning. Arbetet innebär en aktiv medverkan i "Transition Lab Forum" som Viable Cities faciliterar, där gemensamma workshops, reflekterande samtal och lärseminarier är en viktig del. Nya arbetssätt kan även bestå i att myndigheterna initierar experiment och pilotprojekt.

Myndigheterna åtar sig att fortsätta det gemensamma arbetet kring följande utveckling under 2023 för att stödja kommunernas klimatomställning:

5.1. Lärande arbetsätt för policyutveckling

Myndigheterna samverkar för att skapa förutsättningar för en proaktiv dialog och lärande kring policyutveckling samt befintligt och kommande regelverk inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning.

Under 2023 utforskar och testar myndigheterna former, exempelvis policylab, för att identifiera hinder och utmaningar inom policy och regelverk för hållbar stadsutveckling och klimatomställning.

Myndigheterna fortsätter att bidra i aktiviteter som främjar utvecklingen av klimatinvesteringsplaner, digitalisering och datadelning, systemdemonstratorer och samverkansprocesser som rör flernivåstyrning.

Under Sveriges EU-ordförandeskap våren 2023 kommer myndigheterna vara involverade i flera av de cirka 150 EU-möten som kommer att hållas i landet. Mötena är arenor för lärande och policyutveckling och städer och regioner är viktiga deltagare. Bland annat planeras diskussioner om EUs urbana agenda om hållbar stadsutveckling och en konferens om Gröna städer.

5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling

Myndigheterna finansierar insatser för forskning, innovation, utveckling och systeminnovation som stödjer en snabbare klimatomställning.

Myndigheternas stöd riktar sig till olika typer av forskning, innovation, tillämpning och demonstration och till viss del investeringsstöd. Stöd tillhandahålls genom öppna utlysningar och andra former så som till exempel beställarnätverk, behovsägarnätverk och innovationsupphandling.

Som en del i omställningsarbetet har myndigheterna² och Viable Cities lanserat en satsning på urbana systemdemonstratorer. Under hösten 2022 genomfördes en första, så kallad designfas inom satsningen. Under 2023 kommer en uppföljande utlysning genomföras. Syftet med satsningen är att skapa en insatsform som tar ett tydligare systemperspektiv på omställningsarbetet.

5.3. Samordnad finansiering

För att skapa bättre framförhållning och samlad information utvecklar myndigheterna löpande samordningen kring de olika insatser som pågår inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Arbetet görs inom ramen för flera av myndigheternas befintliga uppdrag och uppgifter exempelvis Rådet för hållbara städer, strategiska innovationsprogram, de nationella forskningsprogrammen för klimat och hållbart samhällsbyggnad, och europeiska regionala utvecklingsfonden.

² Vinnova

Under 2022 har myndigheterna initierat ett första test med några av städerna för att i dialog utveckla en metod för portföljanslys av myndigheternas samlade finansiering till städer. Innovationsarbetet avser att fortsätta under 2023. Det långsiktiga målet är att arbetet ska bidra i arbetet med städernas klimatinvesteringsplaner.

Hållbarstad.se är Rådet för hållbara städernas gemensamma webbplats. Under 2023 fortsätter utvecklingsarbetet med webbplatsen dels för att fortsatt synliggöra kommande finansieringsmöjligheter, dels för att göra den mer tydlig och användarvänlig.

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer

Myndigheterna ingår och arbetar med flera olika europeiska initiativ för att stödja utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

I arbetet med att stödja svenskt deltagande i forskningsprogrammet Horisont Europa 2021–2027 ingår att bidra i utformning av utlysningar och aktiviteter samt informera och ge råd till aktörer som planerar att delta i ansökningar i olika europeiska satsningar. Myndigheterna samverkar även i genomförande av EUs regionala utvecklingsfond 2021–2027 med insatserna för hållbar urban utveckling.

Myndigheterna fortsätter medverka i partnerskapet Driving Urban Transitions to a Sustainable Future³, där utlysningar och andra aktiviteter inom området hållbar stadsutveckling kommer att vara aktuellt under de kommande åren samt EU-kommissionens satsning New European Bauhaus⁴, European Urban Initiative (EUI)⁵ och Urbact⁶

Myndigheterna bidrar även för att utveckla stödande funktioner för de städer som valts ut att ingå i missionen 100 klimatneutrala städer. Ett exempel är programmet CapaCITIES⁷. Genom CapaCITIES initieras och stärks nationella förändringsprocesser för att etablera nationella nätverk och styrningsstrukturer.

6. Strategiska utvecklingsprojekt 2023

Under 2023 kommer följande strategiska utvecklingsprojekt att bedrivas inom Viable Cities Transition Lab i samverkan med övriga kommuner, med syfte att vid den kommande revideringen av Klimatkontrakt 2030 kunna vidareutveckla innehållet i kontraktet.

³ Energimyndigheten, Formas och Vinnova

⁴ New European Bauhaus lyfter fram betydelsen av estetiska, sociala och kulturella värden i den gröna omställning.

⁵ European Urban Initiative, är en hub för hållbar stadsutveckling på EU-nivå. EUI ska erbjuda stöd till städer för att förbättra och öka sin kapacitet i att utforma strategier, policyer och projekt för hållbar stadsutveckling. (urban-initiative.eu).

⁶ Urbact är ett europeiskt samarbetsprogram för utbyte och lärande inom hållbar stadsutveckling, Tillväxtverket.

⁷ Energimyndigheten och Viable Cities deltar.

6.1. Systemdemonstration

Viable Cities utvecklar i samarbete med myndigheter systemdemonstratorer som en ny insatsform för att driva innovation på systemnivå. Detta för att åstadkomma transformation i linje med mission klimatneutrala städer 2030. En systemdemonstrator genomförs för att demonstrera omställning av hela samhällssystem i verklig miljö. En viktig del i insatsformen är en portfölj av insatser där nya lösningar, modeller, initiativ och experiment kopplas ihop till en större helhet. Många aktörer från olika sektorer mobiliseras i syfte att lära för att skala. Systemdemonstratorerna tar sin utgångspunkt i centrala områden i Klimatkontrakt 2030 och är tänkta att bidra till revideringar av kontraktet utifrån insikter från arbetet.

Vinnova och Viable Cities har tillsammans under 2022 inlett en designfas för att utforska hur systemdemonstratorer kan bli ett kraftfullt verktyg för omställningen till klimatneutrala städer. I samverkan med ett antal städer har sex konsortier inlett designfasen hösten 2022. Under 2023 planeras en utlysning för etableringsfas med ambitionen om att möjliggöra för ett antal systemdemonstratorer i Sverige. Parallellt planeras för fyra systemdemonstratorer i Bogotá (Colombia), Bristol (Storbritannien), Curitiba (Brasilien) och Makindye Ssabgabo (Uganda) inom Climate Smart Cities Challenge tillsammans med UN-Habitat. Ambitionen är att under 2023 stärka erfarenhetsutbytet mellan systemdemonstratorer nationellt och internationellt.

6.2. Konkurrenskraft och finansiering

En grundtes i missionsdriven innovation är att staten och offentliga organisationer på olika nivåer i samhället tar en aktiv roll i att samskapa och omforma marknader i samspel med näringslivet och andra samhällsaktörer som akademi och civilsamhälle. En stark mobilisering för omställning till klimatneutralitet kan ge förutsättningar för företag i Sverige att utveckla nya affärsstrategier som ger konkurrenskraft genom att driva en omställning till ett klimatneutralt och hållbart samhälle. Detta är avgörande för Sveriges ambition att vara världens första fossilfria välfärdsland och vårt klimatpolitiska ramverk. Under 2023 kommer Viable Cities att ytterligare förstärka samverkan med näringslivet för att kraftsamla för omställning. Det kommer att ske på flera nivåer. Inte minst genom samverkan med initiativ som Fossilfritt Sverige och Omställningslyftet. Likaså kommer utveckling ske för att förstärka den lokala mobiliseringen av företag i Klimatkontakt 2030 att utforskas.

Ett centralt inslag i Klimatkontrakt 2030 är att skapa en klimatinvesteringsplan med ett brett perspektiv på vilka investeringar som behöver ske för att åstadkomma klimatomställningen till 2030 i en stad (i betydelsen ett bredd av aktörer inklusive medborgare, civilsamhälle, företag, akademi och offentliga organisationer). I genomsnitt bedöms kommunen själv ha rådighet över cirka 15 procent av de investeringar som behövs. Ett angeläget arbete är att samla rätt aktörer från näringsliv (inklusive finansiell sektor), offentliga aktörer och civilsamhälle för att få till stånd nödvändiga

investeringar och omrikta finansiella flöden för att ställa om till klimatneutralitet och samtidigt säkra mervinster av klimatomställningen som arbetstillfällen, ökad hälsa, inkludering och attraktiva livsmiljöer. Även upphandling är ett centralt inslag här. Viable Cities arbete kommer att fortsätta under 2023 för att säkra mobilisering av investeringar och utveckla metoder för klimatinvesteringsplaner.

6.3. Medborgarengagemang

Nuvarande samhällsutmaningar innebär att flera kriser sammanfaller med klimatkrisen. Det gäller bl a pandemin, kriget i Ukraina, kriser vad gäller energi, mat, råvaror och kritiska mineraler, biodiversitet och demografi. Detta innebär samtidigt en demokratisk utmaning där växande andelar av befolkningen känner sig utanför.

Detta ökar behovet av satsningar som syftar till inkludering och att sätta medborgarna i centrum för omställningen till klimatneutralt och hållbart samhälle, bl.a. genom nya former för medborgarinvolvering (exv. medborgarråd) och utveckling av attraktiva livsmiljöer (exv. New European Bauhaus). Viable Cities kommer under 2023 att vidareutveckla samarbete med städer, myndigheter och andra aktörer för att skapa förutsättningar för medborgarengagemang i klimatomställningen. Inte minst genom utveckling av nya former av medborgarinvolvering i lokala klimatkontrakt och samspel med europeiska satsningar på området.

6.4. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt

EU sjösatte i oktober 2021 fem missioner för ett nytt och innovativt sätt att arbeta tillsammans och förbättra människors liv i och utanför Europa. De fem s k uppdragen ska tackla stora samhällsutmaningar som hälsa, klimat och miljö och formulerar ambitiösa och tidsatta mål som ska nås till 2030. Ett av dem är 100 klimatneutrala och smarta städer – med och för medborgarna (kallad Cities Mission) som är en viktig del i att leverera Europas gröna giv med sikte på en klimatneutral kontinent 2050. Detta innebär en väsentlig förstärkning av det svenska arbetet med mission klimatneutrala städer 2030 och med Klimatkontrakt 2030 som verktyg för detta.

Under 2023 sker utvecklingsarbete för att ytterligare stärka kopplingen mellan det svenska och europeiska arbetet med mission klimatneutrala städer 2030. Det sker inom en rad initiativ som involverar såväl städer, myndigheter som Viable Cities som program. Exempel är NetZeroCities (som är en plattform för genomförande av Cities Mission, med utvecklingsarbete kring bl a Climate City Contract och Climate Investment plans), partnerskapet Driving Urban Transitions, CapaCITIES, New European Bauhaus m fl. New European Bauhaus-initiativet lanserades av EU-kommissionen i januari 2021, och kopplar samman EUs gröna giv med vår byggda miljö. I genomförandeplanen för Cities Mission pekar EU-kommissionen på att EUs Climate City Contract ska möjliggöra medverkande städer att integrera och stärka värden och principer i New European Bauhaus-initiativet i sina planer för klimatneutralitet. Arbeta kring New

European Bauhaus sker i samverkan med Boverkets (Rådet för hållbara städer) regeringsuppdrag att samordna Sveriges medverkan i New European Bauhaus.

En fortsatt utveckling av det globala samarbetet kring klimatneutrala städer 2030 kommer att ske. Detta tar framför allt utgångspunkt i ett flertal redan pågående arbeten, till exempel kopplat till det svenska ordförandeskapet i EU under våren 2023 och fortsättningen av Climate Smart Cities Challenge i de fyra städerna utanför EU i samarbete med UN-Habitat.

7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering

Viable Cities och kommunen är överens om att genomföra en årlig uppföljning av kommunens resultat inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Viable Cities tar fram underlag för en årlig uppföljning på kommunal och nationell nivå.

7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen

Enköpings kommun har valt att fokusera på förflyttningar inom fem områden, vilka utöver klimatkontraktet har egna beslutsunderlag för att ytterligare konkretisera hur förflyttningen ska genomföras. Hittills har vi bland annat:

- Under 2022 har vi gjort en grundlig satsning på medborgardialog för att kunna använda oss av den typen av samskapande i omställningen. Vi har sett ett behov av att ta fram en metod och systematik kring medborgardialogsprocessen för att göra den lättillgänglig och användbar i arbetet. Det har bland annat lett till en riktlinje för medborgardialog som vi håller på att färdigställa.
- Tagit fram ett hållbarhetsprogram i samverkan för stadsdelen Myran. Som processstöd i arbetet använder vi numera Citylab där Guide för hållbar stadsutveckling bidragit till helhetssyn både vad gäller tematiska frågor och processstyrning. Vi har tagit fram en gemensam agenda med vision, målområden inriktningsmål och åtgärder som gemensamt syftar till en klimatsmart stadsdel. Målet med programmet är att genom gemensamma insatser reducera klimatbelastningen. Målet är också att genom den dynamiska process som arbetet innebär också testa genomförbarheten av nya idéer. Resultat och erfarenheter förs sedan tillbaka till kommande revideringar av hållbarhetsprogrammet. Det innebär att den kunskapsuppbyggnad, resultat, erfarenheter och arbetssätt sedan kan användas i den fortsatta utvecklingen och målstyrningen av fler stadsdelar i Enköping.
- Påbörjat en översyn av styrningen i stort för att agera mer hållbart och tar fram förslag till förändringar tillsammans med forskare på Mälardalens universitet. Vi undersöker också hur koldioxidbudgeten kan koppla an till budgetprocessen

tillsammans med partners. Vi rustar Enköping med struktur för att öka förmågan till innovation och transformation tillsammans med flera parter. Parallellt med det arbetet fortsätter Enköping att arbeta in åtaganden i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljning.

- Engagerat oss i både regionala och nationella nätverk kopplade till digitalisering för att ta del av innovativa lösningar vilket är en förutsättning för att få den framdrift som vi behöver.
- Gjort satsningar på hållbart resande, bland annat har vi byggt infrastruktur och lanserat ett stadsbusslinjenät för att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig. Byggt och rustat upp gång- och cykelvägar och trafikbarometrar. Ett cykelgarage med bland annat laddstation för elcyklar är i startgroparna och kommer öppnas upp för allmänheten under 2023. Under sommaren testade vi ett nytt grepp och engagerade medborgarna i att kartlägga gång- och cykelvägar samt bilvägar med hjälp av ett mobilspel för att få in videodata, data som ger oss bra underlag för planering av underhåll.

7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen

Vi måste fortsätta bredda nätverk och etablera arenor för samverkan inom ramen för omställningsarbetet. Detta nya sätt att arbeta i samverkan har också inneburit att kommunen samtidigt utvecklar den egna organisationens förmåga att arbeta med målstyrt hållbarhetsarbete på ett nytt sätt. Ambitionen är att klimatkontraktet fortsatt får större genomslagskraft i kommunorganisationen och i hela kommunen, vilket vi tror är möjligt då engagemanget ökar mer och mer.

7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities

Under 2022 har ett omfattande arbete gjorts för att ge goda förutsättningar för alla 23 signerande städer att fördjupa sitt arbete med mission klimatneutrala städer 2030, då 14 städer tillkommit i oktober 2021. Vidareutveckling har gjorts av plattform för snabbare lärande genom Viable Cities Transition Lab Forum, City Labs, Klimatfrukostar och en rad olika format för möten mellan städer och myndigheter och andra aktörer. Vidare har samspelet med de signerande myndigheterna utvecklats för att fördjupa processen med Klimatkontrakt 2030 ytterligare. Viable Cities har även bidragit med underlag till regeringsuppdraget om lokal och regional klimatomställning som är ett av underlagen till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan.

Under året har arbetet intensifierats för att utveckla praktiska och forskningsbaserade verktyg och metoder för klimatinvesteringsplaner. En första prototyp av ett beräkningsverktyg finns sedan i oktober tillgängligt för samtliga 23 signerande städer. Under året har också konceptutveckling kring systemdemonstratorer fortsatt och under hösten har en designfas av en helt ny satsning lanserats i samarbete mellan Vinnova och Viable Cities som involverar ett flertal städer.

Under 2022 har Viable Cities ansvarat för ett regeringsuppdrag, Thriving North (stöd till innovationsarbete inom hållbar stads- och samhällsutveckling i Norrbotten och Västerbotten). En första prototyp av ett regionalt klimatkontrakt utvecklats med en arbetsgrupp med representanter från regionerna och länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten. Vidare har en plattform initierats för regional samhällsomställning i norra Sverige. Plattformen, med namnet Thriving North, bärs nu vidare av fler aktörer i de fyra norra regionerna.

EUs arbete med mission klimatneutrala städer 2030 har intensifierats under året. I september 2021 lanserades mission Klimatneutrala städer 2030 som en av de fem missionerna. Då inbjöds städer över hela Europa att göra en intresseanmälan att bli föregångare i omställningen till klimatneutralitet. Så mycket som 377 städer anmälde intresse. I juni 2022 valdes 112 städer ut för att bli pionjärer i klimatomställningen, varav 100 inom EU och 12 i associerade länder. Av dessa 112 finns sju svenska städer som återfinns bland de 23 som signerar Klimatkontrakt 2030.

Den europeiska plattformen NetZeroCities har under det senaste året inlett arbetet med att stödja implementeringen av mission klimatneutrala städer 2030 inom EU. Inte minst för att underlätta omställningen i de 112 städerna. Viable Cities medverkar i arbetet. NetZeroCities håller nu bl a på att utforma ett klimatkontrakt för städer i hela EU som verktyg för snabbare klimatomställning. Här är klimatinvesteringar en viktig del.

Två nya kompletterande initiativ har initierats under 2022 som ska stötta mission klimatneutrala städer 2030 i EU. Det första är partnerskapet Driving Urban Transitions där Viable Cities deltar tillsammans med Vinnova, Energimyndigheten och Formas från Sverige. Här sker samarbetet med nationella aktörer från ett stort antal länder. Framför allt handlar det här om finansiering av internationella satsningar inom tre områden som kan bidra till snabbare klimatomställning: energipositiva stadsdelar, cirkulär urban ekonomi och 15-minutersstaden. Det andra är initiativet CapaCITIES. Detta EU-samarbete syftar till att underlätta etableringen av nationella strukturer för att möjliggöra klimatomställningen i städer liknande Viable Cities i Sverige och CitiES2030 i Spanien.

Den globala innovationstävlingen Climate Smart Cities Challenge har under året gått in i en ny fas och team av företag och organisationer arbetar nu i de fyra städerna utanför EU i samarbete med UN-Habitat.

7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna

Arbete inom myndigheternas Innovationsteam

Under 2022 har myndigheterna i Klimatkontraktet fortsatt utveckla arbetet inom sitt innovationsteam. Teamet har bland annat sammanställt en överblick av myndigheternas olika stödformer och finansieringsinstrument och medverkat till att utlysningar

som rör klimatomställning och hållbara städer kontinuerligt publiceras på webbplatsen Hållbarstad.se.

Innovationsteamet har medverkat i Viable Cities Transition Labs och deltagit i workshops och möten i syfte att lära mer om städers klimatinvesteringsplaner och myndigheternas roll i arbetet. Tillsammans med några av städerna har innovations-teamet testat att utveckla stöd och former för analys av myndigheternas gemensamma finansiering (bl a olika forskning- och innovationsprogram, stadsmiljöavtal) de senaste fem åren. Syftet är att arbetet på sikt ska bidra till åtaganden om samordnad finansiering och städernas arbete med klimatinvesteringsplanering.

I myndigheternas löpande arbete finns många åtgärder och initiativ som har betydelse för städernas arbete med klimatomställning. Att samla och informera om dessa är en viktig uppgift för myndigheterna. Nedan följer ett urval som stöder eller på annat sätt berör städerna.

Stöd till forskning, innovation och utveckling

Under året har myndigheterna genomfört flera utlysningar i syfte att underlätta omställningen i städer.

Vinnova har i samarbete med Viable Cities bland annat genomfört utlysningen Designfas av urbana systemdemonstratorer. En uppföljande utlysning sker våren 2023, Andra exempel från Vinnova är Hållbar tillgänglighet i hela Sverige, om mobilitet i glesbygd, i samarbete med Drive Sweden och Viable Cities, Civilsamhällets lösningar för klimatomställning, samt Innovationer för en minskad elanvändning i samarbete med Energimyndigheten.

Tillväxtverket har haft utlysningar från Europeiska Regionala utvecklingsfonden, Ta fram lokal strategi för Hållbar urban utveckling, och utlysningen Driva plattform för samverkan och erfarenhetsutbyte. Staden som nav för grön och digital omställning är en satsning inom Omställningslyftet som också finansieras av Regionalfonden. Satsningen syftar till att ta fram nya praktiska arbetssätt för att arbeta med systeminnovation för lokal, grön omställning.

Formas har genomfört utlysningen Klimatneutrala och inkluderande kommuner för att öka kommuners kapacitet och förmåga att påskynda omställningsarbetet mot klimatneutralitet som kännetecknas av social inkludering och jämlika livsvillkor. Inom det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande har Formas genomfört en utlysning på Forskarskolor för hållbart samhällsbyggande. Forskarskolorna syftar till att stärka kompetens- och kunskapsutvecklingen och är alla tydligt tvärvetenskapliga, praktisknära och utmaningsdrivna. Flera kommuner ingår i forskarskolorna. Formas finansierar även varje år många forsknings- och innovationsprojekt inom miljö, samhällsbyggnad och areella näringar i flertalet nationella och internationella utlysningar.

I Trafikverkets utlysningar om Stadsmiljöavtal kan kommuner och regioner söka stöd som leder till en ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik och hållbara godstransportlösningar.

Energimyndigheten har genomfört utlysningar inom följande program som är relevanta för hållbara städer och samhällen, Människa, Energisystem och samhälle, Spara och Bevara, Design för energieffektiv vardag, Transporteffektivt samhälle samt E2B2, Energieffektivt byggande och boende, Forskarskola Energisystem samt Biobaserat samhälle-Bio+.

Energimyndigheten finansierar sedan många år beställargrupper och nätverk för att skapa en plattform för nära samverkan mellan branschaktörer och staten i syfte att minska energianvändningen i byggnader. Energimyndigheten finansierar även den kommunala och energi- och klimatrådgivningen som riktar sig till hushåll och privata aktörer.

Impact Innovation är namnet på nästa generation strategiska innovationsprogram. Utlysning för förberedelseprojekt öppnades under året. En av de tre inriktningarna är Attraktiva och välfungerande samhällen, där inte minst städer är en viktig målgrupp.

På ett internationellt plan utlyser Formas, Energimyndigheten och Vinnova tillsammans medel så att aktörer verksamma i Sverige kan delta i internationella forsknings- och innovationsprojekt som tar sig an urbana utmaningar inom det europeiska partnerskapet Driving Urban Transition (DUT). I första utlysningen ingår 27 länder. På ett övergripande plan adresserar partnerskapet frågor om energi, mobilitet och resursanvändning i en urban kontext.

Myndigheters arbete och särskilda regeringsuppdrag

Energimyndigheten har arbetat tillsammans med Tillväxtanalys, Trafikanalys och Länsstyrelsen i Uppsala län för att ta fram underlag till regeringens nästa klimathandlingsplan. I uppdraget om lokal och regional klimatomställning genomfördes ett stort antal dialoger med kommuner, regioner, myndigheter, forskningsaktörer, näringsliv och andra relevanta aktörer ligger till grund för hindersanalysen och de förslag till styrmedel eller åtgärder som presenterades. På Energimyndigheten pågår en stor mängd uppdrag relaterade till elektrifieringsstrategin, energieffektivisering och trygg energiförsörjning samt uppbyggnaden av ett nationellt centrum för koldioxidavskiljning och lagring (CCS).

Klimatkontraktmyndigheterna ingår även som fem av 14 medlemmar i Regeringens Råd för hållbara städer. I mars 2022 fick rådet ett förlängt och ändrat uppdrag med tydligare fokus på att arbeta mot mål 11 Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030. Flera av myndigheterna har medverkat i Boverkets koordineringsuppdrag inom nytt europeiskt Bauhaus (NEB). Ett exempel är utlysningen Idéer för framtidens Kiruna,

Gällivare, Boden, Luleå, Skellefteå och Umeå – idéskisserna klara i projektet Visioner: i norr - Hållbar Stad (hallbarstad.se).

Trafikverkets kunskapsforum – Arena transporteffektiv stadsmiljö är en del av ett regeringsuppdrag (2019–2022) om att genomföra informations- och kunskapshöjande åtgärder för omställning av transportsektorn till fossilfrihet. Ett forsknings- och innovationsprogram för Geofencing som finansieras av Trafikverket och drivs av Closer på Lindholmen samlar nödvändiga aktörer inom samhälle, näringsliv och akademi för att tillsammans ta fram lösningar som ska främja användningen av geofencing i styrning av transportsystemet.

Ett axplock av arbeten som berör utveckling av systeminnovation är Utvecklade arbetssätt och processer för ökade synergier mellan regionala, nationella och internationella innovationsinsatser, Systeminnovation i städer, (Vinnova), Stärka det regionala arbetet med hållbar utveckling (flera myndigheter), bidra till kommande diskussioner om EUs urbana agenda (Formas) samt Vinnovas satsning på att stödja städernas förmåga att leda och organisera innovation, bl a genom det följeforskningsnätverk som i snart 10 år följt utvecklingen av satsningen Innovationsplattformar för hållbara städer, och projektet Accelerera som utvecklar och erbjuder stöd för innovationsledning i kommunerna enligt ISO-standard.

Ny myndighet bland signatärerna

Naturvårdsverket har beslutat att signera Klimatkontrakt 2030 i december 2022 och kommer därmed att fortsatt vara delaktiga i processen.

8. Kontraktet

Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, så som de formuleras ovan, ska gälla för 2022. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Enköpings kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm den 8 december 2022. Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, så som de formuleras ovan, ska gälla för 2023. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Peter Book

kommunstyrelseordförande,
Enköpings kommun

Olga Kordas

programchef,
Viable Cities

Robert Andrén

generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

generaldirektör,
Trafikverket

Björn Risinger

generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Enköpings kommun.

[Klimatkontrakt 2030, version 2021](#)

[Översiktsplan Enköpings kommun](#)

[Fördjupad översiktsplan Enköpings kommun](#)

[Hållbarhetslöften för Enköpings kommun](#)

[Hållbarhetspolicy för Enköpings kommun](#)

[Trafikstrategi för Enköpings kommun](#)

[Gång och cykelplan för Enköpings kommun](#)

[Vattenplan för Enköpings kommun](#)

[Dagvattenplan för Enköpings kommun](#)